

Proletari din toate țările, uniți-vă!

GAZETA LITERARĂ

Anul XIII, Nr. 7 (593) Joi 17 februarie 1966

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMANIA

8 pagini 1 leu

CONSTANTIN CHIRIȚĂ

CERTITUDINI

Nu putem să uităm, pentru că nici nu sînt prea îndepărtate, vremurile cînd producția de oțel a țării obia aținea cîteva sute de mii de tone, cînd hotărîrea de a transforma I.A.R.-ul în fabrică de tractoare stîrnea zîmbete și profezii batjocortoare, cînd uzinele noastre sărace își peteceau mașinile vechi pentru a înfrînge rezistența metalului, cînd ogoarele împrăștiate și răvășite îngeunuchiau puterea unor vite costelive, cînd orașele țării își ascundeau insulele de pustiu și ruine — urmări ale războiului — la adăpostul cîtorva capaci firavi denumiți cu pretenție: parc, scuar, grădiniță. Vremurile sînt încă vii, cu decorul și peisajul lor, în amintirea noastră. Colindam satela și orașele țării, dar pașii nu înțepeneau paralizanți de asprimea și sărăcia priveliștilor. Mărsăluiau, subordonându-se unui cîntec general și cîntecul acela însemna speranță sau poate entuziasm, și aveam îndrăzneala sau poate cutezanța să plantăm cu fantezia noastră pe locuri sterpe, sau la marginea orașelor, sau pe ogoare, zidiri de oțel și beton încărcate cu putere mecanică sau clădiri moderne cochete, pline de bărbați, de femei și copii și, poate și noi ne visam, în clipe fugare de egoism, printre cei obișnuți cu confort și lumini.

Oare de unde izvoră această speranță și entuziasmul nostru și setea noastră de certitudini? Oare de unde izvoră îndrăzneala noastră de a visa, de a ne proiecta fanteziile în îndălmii, de a înlocui noțiunea de viitor cu aceea de frumos, de înalt? O cumplită încredere se înrădăcinase în noi, o încredere fecundată permanent de conștiința puterii, acțiunii și menirii noastre. În sfîrșit, credeam în ceva. Credeam în ideea co-

munistului și în partidul care o întruchipa, credeam în viitorul patriei pe care miinile și inimile noastre dăruite fără zgîrcenie partidului urmau să-o clădească asemeni viselor și fanteziilor care ne calindau. Înțelegem la tot pasul cifre și lozinci, realități viitoare și îndemnuri pentru împlinirea lor. N-am trecut nepăsători pe lîngă ele, pentru că fiecare cifră, fiecare lozincă se imprimase cu cerneala potențială a brațelor noastre. Fusesem întrebați și ni se evaluase puterea, energia, hotărîrea, și partidul, înapoiindu-ne încrederea, transformase totul în cifre, în cea mai ordonată aritmetică, aceea care nu acceptă falsuri sau compromișuri.

Așa s-au născut planurile, anualele, cincinalul, șesenalul. Niciodată ideea nu născuse mai multă forță și acțiune, niciodată nu se contractase o mai strînsă alianță între înțelepciune și fermitate, între gînd și act. Cit de limpede înțelegem, da l înțîlnind acele lozinci care păreau că ne stîciea ochii, că, în sfîrșit, muncim pentru noi, pentru noi țoți și pentru fiecare l Adevăr alif de împilnat în noi, încît uneori îl redescoperim cu uimire. El a transformat dinamica noastră în creație generală și el a fost purtat în primul și în primul rînd, de muncitorimea noastră, de oamenii aceia mulți cu identitatea ascunsă sub pete de ulei și funingine, cei mai generoși dintre noi, mereu la post lîngă mașinile lor, sau pe drumuri de sate în zilele de sărbătoare pentru a-și convinge aliații despre necesitatea unirii ogoarelor, sau cadențîndu-și compact pașii pe străzi și prin piețe în zilele care amenințau revoluția. Ei ni s-au dăruit ca modele fără să vrea și fără să urmărească aceasta, ei ne-au malsipit simjirile și puterile cu nervul creației, ei au ridicat, primii, pe pămîntul patriei noastre, acele izvoare de putere de energie din care-și trage seva poporul întreg și pe care le numim: uzine, fabrici, șantiere, orașe, lumini. Ei au clădit primele noastre certitudini, rampele de pe care s-a lansat România socialistă, suverană, demnă, independentă.

Purtăm în noi — și unii la simjîm pe umeri greutatea și înălțarea — anii începutului, țoți anii care au trecut de la pornirea construcției socialiste. Ne amintim cifrele inițiale și cu amintirea lor citim cifrele șesenalului realizat. Aproape 3 milioane și jumătate de tone de oțel! 12 milioane și jumătate de tone de petrol, 81.000 de tractoare, 66.000 de semănători mecanice, 36.600 combine l 800.000 de locuințe, 12,6 milioane de tone de cereale în 1965, cea mai mare recoltă obținută de agricultura țării noastre. Și mașini-unelte, și autocamioane, și motoare electrice și produse chimice, și locomotive Diesel, și imbrăcăminte, și alimente și teatre și stadioane sportive și școli și copii sănătoși și bucurii și demnitatea noastră, demnitatea țării, a poporului, recunoscută în toată lumea. Șesenalul îndeplinit s-a unit cu noul cincinal, i s-a dăruit cu toate energiile sale, cu toate izvoarele sale de putere, s-a revărsat în patria care-și continuă creația. Fanteziile de ieri sînt certitudini. Înțîlnim alte cifre, visăm la altceva, si totul zvicnește în brațe și-n inimi: certitudini.

VIOLETA ZAMFIRESCU

Sărută piatra Griviței

*Tot nu e ora să te așezi.
Sărută piatra Griviței, inimă.
E vremea laudei pentru zăpezi
Cînd se împroură griul pînă plouă
Lapte în mugur și sforăie pămîntul de frumos.*

*De trei ori nouă
Plus șase anotimpuri cu fructe
Am tras cînd la zbor, cînd pe jos,
Cînd din creangă de viaducte,
Am răbdat pînă a pleznit coaja de nuc și gutui
De ne-au rămas degetele amărui,
Și nu e vremea să te așezi
Suflute.
Umplete
De puteri
Sărută piatra Griviței de ieri,
Umblî tot mai dator
Morților, viilor
Dintr-un neam al acestui pămînt dulce,
Tropoiit de răscoale.
Timplelor, glenzelor, miinilor tale
Care-au tras la rustem,
La copaci, la metale,
Nu le este scris să se culce.
Mai ai
De mers, mai ai
Pînă s-or naște păsări
Din toate pietrele gurii de rai.*

ION GR. POPOVICI
„Victorie”

GHEORGHE TOMOZEI

Partidului

*Ne deprinzi, clipa de două ori s-o trăim,
fără tine n-am fi fost decît zborul
pasărei c-o singură aripă.
Totul îl încercăm de două ori
și dincolo de timpul consumat
în încăpările noastre, printre obiecte și anotimpuri,*

*pe spiralele drumurilor zilnice,
dincolo de somnul și singele nostru,
trăim un alt timp,
care ești tu.*

*Trăim ideile tale, fonta
locomotivelor Griviței ni se așează sub pași
iar ziarele tale devin corespondența noastră
întînd.*

*Trăim lupta, demnitatea culorilor tale,
mersul tău prin oameni,
călătoriile tale prin orașele tinere, trăim
emoția biruinței, aducătoare de liniște.
Din două secunde, una-i a ta,
din două vîrste, una-i a ta,
dar în noi
secundele se-mpărștie, circulă
prin spațiul dedublat
care e timpul nostru pămîntesc
și ne confundăm cu omul de lîngă noi
și cu oamenii de departe,
cu nepieritoarea ta flacărdă,
partid!*

AL. PIRU

ISTORIA LITERATURII ROMÂNE LA UNIVERSITATE

La Casa Universitarilor din București a avut loc, săptămîna trecută, sub egida Ministerului Învățămîntului și cu participarea a numeroase cadre de predare de la universitățile și institutele de învățămînt superior ca și din învățămîntul mediu, din edituri, presă și diverse alte institutii de cultură, o amplă dezbateră asupra proiectului de programă de istoria literaturii române pentru facultățile de filologie întocmit de facultatea de limba și literatură română a Universității București. Au fost discutate, de asemenea, și cîteva probleme actuale ale predării istoriei literaturii române în învățămîntul superior pe baza unor referate rennite într-o broșură publicată de Editura didactică și pedagogică anul trecut precum: probleme specifice ale predării istoriei literaturii române la secțiile de limbi străine și căile de rezolvare a lor; sarcini actuale în valorificarea moștenirii literare (inclusiv problema periodizării); rolul cursurilor speciale în predarea literaturii române; raportul dintre istorie, biografie și analiză în tratarea monografică a scriitorilor; metoda seminariilor literare române.

Actuala dezbateră, dovedită deosebit de utilă, era necesară de importanța tot mai mare care se dă studiului literaturii naționale la universitate, expresie a preocupării continue a partidului și guvernului pentru educarea tinerii generații în spiritul patriotismului și umanismului socialist, pentru

dezvoltarea științelor și învățămîntului în țara noastră, impulsionat și progresul cercetării literare.

Proiectul de programă întocmit de un colectiv al catedrei de istoria literaturii române a facultății de limba și literatură română din București, la indicațiile Ministerului, către sfîrșitul anului 1964, a avut ca scop principal să omologheze studiul literaturii naționale la Universitate și institutele de învățămînt superior față de stadiul la care istoriografia literară științifică din țara noastră a ajuns în cel douăzeci de ani de la Eliberare.

Deși, prin dimensiunile lui limitate, proiectul de programă nu putea să abordeze și probleme de metodologie, autorii s-au străduit să ofere, și din acest punct de vedere, sugestii folosind în expunerea materiei principiile istoriografiei literare marxist-leniniste, cu evitarea sociologismului mecanic ca și a estetismului scos din orice determinare de loc și timp. Una din obligațiile esențiale ale istoriografiei literare științifice este să delimiteze valorile artistice în funcție de criteriile adecvate, estetice, și să le încadreze în seriile istorice, numai după ce le-a evaluat ca atare. Sub acest raport, proiectul de programă, fiind seama de toate rezultatele la care studiile de valorificare a moștenirii literare au ajuns pînă în prezent, a rezultat în drepturile lor scriitorii și opere ce realmente îmbogățesc pa-

(Continuare în pag. 7)

PLENARA

COMITETULUI DE CONDUCERE AL UNIUNII SCRITORILOR

În zilele de 11 și 12 februarie a avut loc ședința plenară a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor. Au participat ca invitați conducători ai revistelor literare, redactori din presa literară și edituri, numeroși scriitori.

Criticii Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Cornel Reșman și Dinu Săraru au prezentat referate pe teme privind creația literară din 1965 în proză, poezie și dramaturgie.

În cadrul discuțiilor au luat cuvîntul scriitorii Matei Călinescu, Ion Lungu, Nicolae Breban, Adrian Păunescu, Ilie Constantin, Grigore Hogiu, Nichita Stănescu, Violeta Zamfirescu, Nicolae Ciobanu, Teodor Bălu, Eugen Barbu, Demostene Botez, Mihnea Gheorghiu, Alexandru Andrioiu, D. Costea, Alexandru Oprea, Fănuș Neagu, Titus Popovici, Ion Lăncrănjan, Zaharia Stancu.

Referenții și vorbitorii au analizat aspecte ale creației literare din anul 1965, reliefînd apariția unor lucrări cu reale calități artistice, care înfățișează în stiluri și forme literare variate viața și preocupările poporului nostru.

Comitetul de conducere a satisfăcut cererea scriitorului Demostene Botez de a se retrage din funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor din motive de sănătate.

Comitetul a ales pe acad. Zaharia Stancu în funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor, iar pe Lăzăr Lăzăr în funcția de vicepreședinte.

Cu același prilej au fost acordate premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 1965.

ACORDAREA PREMIILOR PENTRU CREAȚIILE LITERARE DIN 1965

Comitetul de conducere al Uniunii Scriitorilor a acordat următoarele premii pentru creațiile literare din anul 1965:

Premiul de poezie: Ion Alexandru, pentru volumul „Viața deocamdată”, Marin Sorescu, pentru volumul „Poeme”; premiul de proză: Ștefan Bănuțescu, pentru volumul de nuvele „Iarna bărbăților”; premiul de critică și istorie literară: Eugen Simion, pentru volumul „Orientări în literatura contemporană”; premiul de reportaj și publicistică: Mihai Stoian, pentru volumul „Reporter în anchetă”; premiul de literatură pentru copii și tineret: Constantin Chiriță, pentru ciclul de romane „Cireșarii”; premiul de traduceri: Frányó Zoltán, pentru volumul în limba maghiară „Barangolds” („Drumeție”) — Antologia poeziei românești.

ÎN PAG. 4-5
EUGEN BARBU

Fragment
din romanul
STRADA

- Pe Grivița dimineața
- Pe Grivița spre seară
- Noaptea pe Grivița

IN PAG. 6

90 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI BRÂNCUȘI

Brâncuși în atelier

PREMIILE UNIUNII SCRITORILOR PE ANUL 1965

**ION
ALEXANDRU**

— Am sosit din Ardeal cu trenul toată noaptea și sînt ostenit.

Spun pe scurt cîteva lucruri în legătură cu faptul că volumul meu a fost premiat de Uniunea Scriitorilor. Desigur că mă bucur, dar bucuria cea mare s-a risipit într-un fel, cu cîteva zile înainte de a ieși pe piață, cu exemplarul dintîi, un singur, într-o noapte de toamnă. Sînt deștat de această carte a mea.

— Reacția e oarecum firească, artatul se află întotdeauna în explorarea minei din fața lui.

— Sigur, mă preocupă altă carte acum, alte gânduri... A mi se premiază, în febra în care mă aflu acum, o zi trecut, mi se pare un reproș. Imi permit să spun că sînt, brusc, un altul.

Am scris această altă cîteva poeme și în clipa asta pentru ele mi-aș da viața (pînă miine dimineață). La Cluj m-am și certat cu cîteva prieteni în spiritul noului meu nedeclarat. Faptul că de fiecare dată sînt un altul mă face nerăbdător cînd trebuie să-mi mai conving pe cei care nu pricep dintr-o dată despre ce-i vorba.

— Dar, totuși, ai stabilit cîteva coordonate care converg spre o stea finală...

— Să-ți spun ceva, chiar la ce mă gîndesc în clipa asta. Am citit această nouă mă de finețete a lui Dostoievski „Netoșica Nezvanova”. E vorba de un violonist ratat care e zguduit în clipa în care un celebru virtuoz îi demonstrează într-un concert că aici trebuia el să ajungă. În momentul în care idealul meu de împlinire, de perfecționare mă va părăsi, voi părăsi literatura. Pînă atunci sînt viu, de față, în stare să mă războiesc cu rutina, preocupat mereu cu sondarea adîncimilor umane și cu descifrarea sensurilor multiple ale vremurilor pe care le trăim.

**MARIN
SORESCU**

Nu mi-am scris cartea pentru premiul Uniunii.

— Dar acum că vi s-a acordat... După cite știu ați fost cam zgîrcit cu declarațiile privind poezia dvs. Socotim că orază aceasta nu trebuie să ne scape. Așadar...

— Imi vine greu să vorbesc despre cartea mea. Orice as spune, alunec fără voie într-o ertă poetică și unii critici abia asteptă să le spun clar în proză ce vrei să faci. De altfel s-a discutat destul de mult despre poemele mele și consider că discuția nu s-a încheiat. Sînt pentru poezie lucruri, poezia de idei, contra infantilismelor și obscurității goale. Contra versurilor care parcă suferă de lumbago. Stau tepepe și nu se pot întoarce pe celălalt sens — dacă-l au — dect cu tipete înspăimîntătoare în presă.

Tolusi, o mărturisire: Din cărțile citite m-au inspirat mai mult cele două lucrări ale lui Ovidiu scrise în limba tracă, cîteva scrisori anterioare celei a lui Neacșu și alte cîteva tipărituri făcute direct pe pămîntul acestei țări. După cum se știe, toate acestea s-au pierdut, dar eu am pus mîna pe ele. Într-un moment de noroc chiar — și vă promit că le voi folosi la maximum. Asta celor care caută eu tot dinadinsul modele în scrisul meu.

— Fîlesc, ar urma și-a două mărturisire...

— M-am lăsat de vreo cîteva ori de poezie și sper să mă las odată și mai bine, adică definitiv. Deocamdată as vrea să-i văd pe alții făcînd acest gest. Sînt plin de curiozitate pentru lucrurile pe care le voi mai scrie. Anul acesta va apare volumul Moartea ceasului. Fiecare carte e un loc pentru stări de spirit, care sînt ireversibile ca și timpul. Dacă ești atent vei observa că nu trăiești de două ori aceeași emoție (după cum poți să să n-o trăiești niciodată). Nu există pericolul repetării. Nu mi-am ales deliberat forma versurilor mele. A venit singur. Prin asta răspund celor care mi-au scris că m-ar dori „mai clasici”. Eu am scris pe birou un acvariu cu vreo opt pești japonezi. Obisnuiesc să le citesc și lor versurile, deși nu sînt sigur că-mi înțeleg chiar toate nuantele (sînt japonezi!). La anumite pasaje ele se mișcă mai vioi și dau din coadă. Sînt singurele rîme pe care mi le mai pot permite.

— În ce ne privește sistemul pentru interviu clasic, sînt bineînțeles, el trebuie să se lacheie cu „ce proiecte” sau „măcar, ce dorințe aveți pe viitor”.

— Doresc poeziei mele și celei a confratrilor mei, binefetele, cît mai multe prilejuri de a intra în competițiile europene, făcîndu-se desigur ecoul realităților noastre. Pentru emulația artistică foarte mult contează și faptul că ne întrecem — ori nu ne putem suferi — noi între noi, sau intrăm pe arena internațională. Dacă vom continua să trimitem la Paris numai echipa de rugbi nu cred că vom reuși să leșim așa printr-un dialog la distanță și cu mușchii spiritului antrenat! Am primit o propunere din partea unei edituri belgiene pentru traducerea poemelor mele și as fi fericit dacă s-ar realiza.

— Care sunt trăsăturile unui critic modern?

— Disciplina pe care o simțim porneste — cum se știe — din antichitate, dar și-a cîștigat obiectul și independența ei deplină de-abia în secolul al XIX-lea, evoluînd, în veacul nostru, în mai multe direcții. *Metamorfoza* criticii e un fenomen mai larg în timpul culturii.

Tendința mai generală, în această înțelegere nouă a posibilităților criticii, e, cum zice cineva, trecerea de la suprastructura operei la infrastructura ei. Criticul modern e mai mult dect un glosator pe marginea operei literare, un folietonist dezghețat, amabil sau malițios, plînd pe deasupra operei, preocupat să creeze numai un regim favorabil pentru lectură, o bună sau, dimpotrivă, rea voință în fața scrierii noi. Există o realitate acunsă a operei, un univers fascinant al ei, pe care criticul e chemat să-l descopere și să-l explice. Cerința ca opera literară să cuprindă o soluție, filozofică și morală, în dezlegarea marilor probleme ale existenței, aduce

**ȘTEFAN
BĂNUȚESCU**

— Între numeroasele cărți de poezie, proză, critică remarcate în cursul anului literar 1965, premierea unui volum pare mai degrabă sublinierea unui anonim. Am fi multumii dacă alături de toate aceste cărți bogate ale anului, aparținînd scriitorilor de generații diferite, volumele premiate au contribuit cu ceva la unitatea de breaslă, la stima și încrederea pe care munca grea literară le merită din plin. Sentimentul continuității, al

A cordate în fiecare an, premiile Uniunii Scriitorilor reprezintă o tradiție de-acum consolidată a vieții noastre literare. Ele disting cu precădere opere reprezentative prin înalta artistică și semnificația inedită, contemporană, și în privința valorii cărora cititorii și critica au stabilit un acord unanim. Prejuria astfel manifestată a consacrat și în anii trecuți multe creații de seamă, vii și durabile, în stare a se impune memoriei selective a publicului și istoriei literare.

Anul 1965, al istoricului Congres al IX-lea al Partidului Comunist Român, al proclamării Republicii Socialiste România, și al unui avînt fără precedent în toate planurile construcției, ale creației, a fost și un an literar bogat în apariții diverse și interesante, rod al efortului convergent al tuturor generațiilor și al afirmării unor individualități puternice, cu un cuvînt de spus, propriu, distinct, în dezvoltarea literaturii. Contribuția viguroasă a scriitorilor tineri, unii din ei nu foarte departe de pragul debutului și abia la începutul unui drum pornit sub auspicii fericite, primește în lista recenziilor laureate și recunoaștere generoasă, decisă, și un relief energic. Din abundența producției literare, premiile Uniunii Scriitorilor

legăturii temeinice cu cele mai bune tradiții literare și de cultură a devenit o prezentă intimă și la masa de lucru a celor mai tineri dintre scriitorii, ne putem desăvîra activitatea solidară în climatul nou și larg de comunicare și de serioase confruntări cu valorile autentice ale altor literaturi, ceea ce cheamă condeii la mari răspunderi față de rosturile artistice și cetățenești ale cărților noastre viitoare.

**EUGEN
SIMION**

— E obiceiul, în încheierările de acest fel, de a face confesiuni. Nevoia de mărturisire e imperioasă și o categorie largă de cititori esteaptă de la scriitorii dezvoltării serioase. Criticul se bucură însă de un regim aparte. Cu rare excepții, el e un om cu vînt în dinții din comun în biografie lui: grav sau vesel ca oarecare altul, cu vînt ascuns sau pasiv cu se manifestă în vîntul tuturor, lectii biografice se confundă, la el, cu bibliografia.

— Care sînt trăsăturile unui critic modern?

— Disciplina pe care o simțim porneste — cum se știe — din antichitate, dar și-a cîștigat obiectul și independența ei deplină de-abia în secolul al XIX-lea, evoluînd, în veacul nostru, în mai multe direcții. *Metamorfoza* criticii e un fenomen mai larg în timpul culturii.

Tendința mai generală, în această înțelegere nouă a posibilităților criticii, e, cum zice cineva, trecerea de la suprastructura operei la infrastructura ei. Criticul modern e mai mult dect un glosator pe marginea operei literare, un folietonist dezghețat, amabil sau malițios, plînd pe deasupra operei, preocupat să creeze numai un regim favorabil pentru lectură, o bună sau, dimpotrivă, rea voință în fața scrierii noi. Există o realitate acunsă a operei, un univers fascinant al ei, pe care criticul e chemat să-l descopere și să-l explice. Cerința ca opera literară să cuprindă o soluție, filozofică și morală, în dezlegarea marilor probleme ale existenței, aduce

dăpă sine necesitatea ca și critica literară, (în țara noastră subordonată idealului comunist), să-și adapteze mijloacele ei.

— Care e condiția criticii științifice?

— O critică științifică presupune armonizarea tuturor criteriilor, de la cel ideologic la cel științific. *Infrastructura* operei e astfel, supusă unei analize minuțioase, din mai multe direcții. Demde, ca peste tot, în cazul de critică, ci și de talent. Am creduta (pe care am să o discutăm în continuare) că în critica românească, un timp și de excepție în țară, de la Mateescu la G. Călinescu și o operă critică poate fi citită pentru ce fascio: structură și mijloacele ei de disociere pot înlocui spiritul de asociere dincolo de pragul istoricului imediat pentru informație.

— Un critic se formează odată cu generarea lui de scriitor. Poate la acesta o limită în înțelegerea literară?

— Criticul în rîmăne, la ex-cusivitate, comentariul celor zece-douăzeci de scriitori care supraviețuiesc debutului. Acțiunea lui în cultura se poate înca înțelegi în starea lui pentru înțelegerea unor talente nerecunoscute. Aici lui de observație trebuie să se lărgească pînă a cuprinde întregul univers literar național. De la un timp, zice G. Călinescu, cîtești în opere, ci scriitorii și literaturii.

Fenomenul interesant la critică, la ora actuală, e tendința de diversificare stilistică, paralelă cu procesul de înțelegere a esenței critice prin desprinderea exactă a fenomenului literar. Cum am mai spus cu alt prilej, scrierile viitoare e criticii n-o să fie deștat de multe împotriva mediocrității literare, în forme mai explicite și mai directe ca pînă acum, și, totodată, de mult împotriva confuziei de valori.

**MIHAI
STOIAN**

— În ultimul timp ați avut o bogată activitate reportiercescă. Ce credeți despre genul de literatură care se numește reportaj?

— Pînă nu de mult circula părerea că reportajul este desconsiderat de critica literară, că ei i-au pus gînd rău acestui gen, subgen sau modalitate. Recent, într-o intervenție externă de sinceră, în *Gazeta literară*, criticul Dumitru Micu spune lucrurilor pe nume: nici vorbă de o desconsiderare, de pînă cine scrie, cu ce grad de talent, cu ce acuitate a cunoașterii realității. Votz pentru acest punct de vedere! Făcătorii de reportaj „literar”

recomandă atenției scrieri de calitate și de o factură modernă, înscrise unor formule stilistice și unor modalități estetice deosebite, de o tonalitate variată, toate însă purtînd sigiliul realității contemporane, toate străbătute de un suflu patriotic, de vibrația autenticității, de marile chemări și idealuri comuniste. În poezie, proză, critică și istorie literară, publicistică, au fost distinse opere originale, de substanță, care se refuză stilului factice și convențional, inerției și excentricității. Seria celor selectați, tineri în majoritate, e semnificativ încununată cu numele unui veteran al scrisului, eminent autor de echivalențe în limba maghiară a valorilor, de ieri și de azi, ale literaturii române.

Distincțiile acordate sînt expresia climatului stimulator, de liberă emulație, caracteristic culturii socialiste, o mărturie a dezvoltării tuturor genurilor și formelor literare, a desfășurării talentului și energiilor constructive ale poporului nostru.

Gazeta literară felicită călduros pe Ion Alexandru, Mihai Sorescu, Ștefan Bănuțescu, Eugen Simion, Mihai Stoian, Constantin Chiriță, Frányo Zoltán și le urează noi succese în activitatea de creație, în serviciul literaturii române.

n-au dect — și spun asta cu maximum de responsabilitate și modestie — să-și revizuiască cîștigurile lor mijloace, și atunci sînt sigur că reportajul românesc va avea numai de cîștigat de pe urma muncii și talentului tuturor. Sterila dilemă „literatură-n-literatură” trebuie să înceteze, fiindcă eu nu duc absolut nici căderi, nu-l lasă să muncească înștită nici pe acei care vor, pe și știu să muncească, nu numai în folosul lor, ci și al colectivității din care fac parte. Așadar, revenind la întrebarea inițială, as vrea să încerc să discut puțin chestiunea valorii pe care o reprezintă un premiu. Reprezintă un premiu o vîntură materială pentru respectivul premiat? Indiscutabil că reprezintă. Reprezintă — mai ales — o valoare morală? Indiscutabil, da! Dar numai asta este de-ajuns? În fond, care este rostul premiilor literare (și publicistice)?

După părerea mea, în primul rînd, este vorba despre necesitatea de a da public o apreciere, de a promova o lezare de valori. Să nu uităm că forul care acordă premiul (în cazul de față forul respectiv este format de scriitorii de prim rang) îl ajută pe cititor să aleagă. Aici însă, de la premiu încolo și în raport cu cititorul, ceva nu merge. Ce anume? Scriitorul scrie cartea cum o scrie, o duce editurii, aici cartea stă mai mult sau mai puțin (deplînd), merge în sfîrșit la tipar, stă la coadă la cuie, la paginat, la imprimat, la legat și lat-o (fericire) în depozit. Vine „difuzarea cărții” cu mașina și-o ia. E „difuzată”. Practic, misiunea editorului a încetat. Difuzorul o vinde — mai repede sau mai încet, după caz — și doar odată la trei luni trimite o situație generală a vînzării și a stocurilor la editură. Deci, între editarea cărții și difuzarea ei este un hiatus ușor de înlăturat dacă s-ar îmbunătăți actualul sistem de difuzare a cărții. Ar trebui, poate, ca fiecare editură să-și aibă propria sa rețea de difuzare, căci difuzarea este, la urma urmei, pulsul întregii munci de editare. Dacă așa s-ar pune problema, dacă editorul ar tremura de emoție că i se vinde sau nu o carte, atunci el ar avea un punct de vedere mult mai exact, mai realist, asupra „pieței” literare. Așa însă, fiecare pe „pogonul” său de răspunderi...

— La ce lucrați?

— Lucrez la un volum vizorului intitulat: *Anchetă printre minori*. Despre ce este vorba? Mă pregătesc, (fîse, lecturi, deplasări etc.) în vederea scrierii unui roman-reportaj. Mi-am căzut sub ochi cuvintele lui Truman Capote, spuse în legătură cu romanul său reportaj intitulat *Singe rece*, la care a lucrat șase ani, pe baza strictă a unor fapte reale: „Eu am crezut întotdeauna că atingi cea mai mare profunzime dacă utilizezi simultan arta romanierului și tehnica publicistului”.

din zilele noastre și din țara noastră. Veți continua acest ciclu?

— Chiar dacă nu voi continua ciclul, nu voi părăsi acest gen de literatură. De fapt, eu scriu cărțile pe care le căutam cu atîta patimă în copilărie. Profit de acest prilej pentru a spune: în ciuda faptului că am publicat 4 volume (*Ciresarii*, *Castelul feței*, *In alb*, *Drum bun ciresarii*), *Rota norocului* toate avînd aceiași eroi, tineri ai zilelor noastre, în ciuda popularității de care se bucură aceste cărți, mai ales în rîndurile elevilor, critica le-a cam trecut cu vederea, deși n-a pierdut ocazia să emune în repetate rînduri necesitatea unei astfel de literaturi.

— Ce părere aveți despre prezenta Ciresarilor la televiziune?

— Cred că spectacolul acesta blînar de interes pentru adolescenți ar putea fi îmbunătățit. Se puteau găsi interpreti mai apropiați de fizionomia erorilor mei și se mai putea face loc romantismului inventiv, mu spectaculosului strident și didacticismului ex machina.

— Care este sensul etic al acestui ciclu?

— Am vrut să-i pun pe tineri în fața unor modele, să-i obișnuiesc cu generozitatea, prietenia, solidaritatea, curajul, inventivitatea, tenacitatea, cutezanța, să planteze aceste modele în lumea reală, pentru ca apropierea de ele să fie posibilă. Întîmplările și aventurile la care participă ciresarii mei se petrec pe pămîntul patriei noastre. Eu cred că o asemenea literatură (pentru tineret) trebuie să fie o pledoarie pentru realism și posibil. Cu eroi maturi sau chiar tineri, trimiși print-o a două convenții în nu știu ce tînturii exotice, se poate foarte ușor ajunge la absurd și neferosimii, la îmbolnăvirea fanteriei, la tentații maladiive, opuse moralei și educației comuniste, ca să nu mai discut facilitățile materiei. În această direcție sistem încă foarte datorit tineretului, noi scriitorii.

Distincția acordată mă obligă și mă leagă și mai strîns de acest gen de literatură, căreia fi voi dăruii încă multe zile și încă și mai multe nopți.

**FRÁNYO
ZOLTÁN**

Premiul Uniunii Scriitorilor vine să încununze o activitate prodigioasă de traducător, dăruită literaturii noastre, de-a lungul unei vieți octogeneră. Frányo Zoltán, poetul cu profil generos, tînar și mereu aplecat cu sîtul către scriitorii tineri timoreni, și-a închinat întreaga putere de muncă și întreaga măiestrie de aurar să rețoească în limba maghiară corate nepieritoare ale poeziei românești. De aproape șaiseci de ani, Frányo Zoltán, cu o patimă îndrăgostitului, caută echivalențe în limba lui Petőfi și a lui Ady Endre pentru armoniile divine ale Lucceafărului. Este poate cel mai bun și cel mai autentic tîlmăcitor al lui Eminescu în limba maghiară și, la vîrsta împlinirii, se poate mîndri cu traducerea întregii poezii eminesciene antume și a unui mare număr de postume.

Atent cercetător al poeziei românești de la izvoarele Mioritei și pînă la cîntecele celor mai tineri poeți de astăzi, Frányo Zoltán urmărește neobosit paginile revistelor, fericit să descopere poemele de substanță și să le transpună în limba maghiară.

Rîndurile acestora, încercate de emoție, ar vrea să imprumute ceva din culorile de sîrbătoare și se mărturisesc tulburate de bucuria unei recunoașteri binemeritate.

Anghel DUMBRĂVEANU

Desene de SILVAN

**CONSTANTIN
CHIRIȚĂ**

După cite știu ciclul *Ciresarii* distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor cuprinde patru volume însumînd aproximativ 1500 de pagini. E o mică epopee fragmentată a tineretului!

BRÂNCUȘI: Cap de copil (marmură)

LAC DE ACUMULARE

● MIHAI NEGULESCU

IZBUC

Se află în Munții Apuseni un izvor unic în felul lui. Odată cu admirația turiștilor, „izbul” a trezit odinioară duhuri și închipiri, credințe și bănuiele. Drumurile într-acolo au fost bătătorite, desfundate de ploii și iarăși bătătorite.

Prin ritmice destăinuri ale izvorului, izbucul pare a simula orizontul unui relief de taină a subpământului. Relief pe care apele trebuie să-l coboare și să-l urce asemenea unor turme lichide. Din sfert în sfert de ceas, gropa săpată în umărul pietrei gligice infundată. Se umple cu apă și se revarsă prelung peste micile estacade.

Unic între izvoare, izbucul închipuie un fel de memento al oscilației, al ezităriilor, pentru că în final să ne uimească prin statornicia lui ritmicitate, prin oficierea perpetuă a aceleiași ofrande către oamenii Apusenilor.

Oamenii aceștia, ai muntelui, au o statornicie a lor, care îi mină să se destăinuie, asemenea izvoarelor, mereu altor praguri de orizont.

Uneori, pragurile se întrerup pe neașteptate.

Ultima ezitare a șahistei Eva Tarjoc, cooperatoare din Mezies, pe care și-o „dispută” cluburile sportive din raion, a fost — apelând la flexibilitatea unei metafore — un fel de oprire temporară a izbucului din munți. La Oradea, în finala regională, Tarjoc și-a interzis victoria singură, în mod neașteptat.

Misterul? — Ce să caut eu, o țărăncă, la București? Că tăt nu mi-ar îngădui bărbatul să mărg. Așa, fătuca ce-am avut-o parteneră, ea are ce vedea la București...

Ultima fărîmă de zgură, ultima polonică înaintea înțelegerii adevăratului sens al luptei sportive... Ca și în cazul crescătorului de vite din Lăzari, care nu știa să-și pună la mână ceasul dobîndit cu brîo la un concurs „cine știe ciștișă”, femeia din Mezies s-a impus celorlalți prin dobîndirea a ceea ce este mai greu de făcut, dovadă înzestrare, putere de muncă și de luptă. Și atunci de ce aceste ultime reziduuri ale sfîngăciei, ale sfîlției?

Vremea noastră ne-a învățat să clițigăm bălăii sociale și lupte sportive, să cunoaștem ațtea și ațtea lucruri — mi-am spus. Mărturie, mi se biografii. Și atunci de ce nu ne biruim dintr-odată sfîngăciile, ezitarea în conturarea deplină a personalității?

...Lingă apa izbucului, la petrecerea populară, meditația gravă își are rostul ei. Totuși pare potrivită și logica ceterii ori a poeziei. Lingă apa „miraculoasă” oamenii nu mai caută problematica șansă a tămăduirilor. La serbări, cînd poiana dimprejur geme de lume, sint nelipsiți 5-6 medici ai raionului. Se dau consultații gratuite în toate ramurile medicinii. Bihoreniul ascultă cu gravitate. Ascultînd și izbucul, par să ia seama la un tulinic fantastic, ascuns sub cupolele întunecoase ale sfîncii, care din vreme în vreme buciună în afară o baladă a muntelui.

Apa e rece, rece pe cît și-o doresc țărani din pustă în miezul zilei la prașială. Apă rece, cum numai ulcioarele din Criștior știu să păstreze.

Ce vas legendar ține rece-n adîncuri apa izbucului? Vasele de Criștior sînt bine coapte, sună frumos, au desene sobre în nuanțele lutului ars.

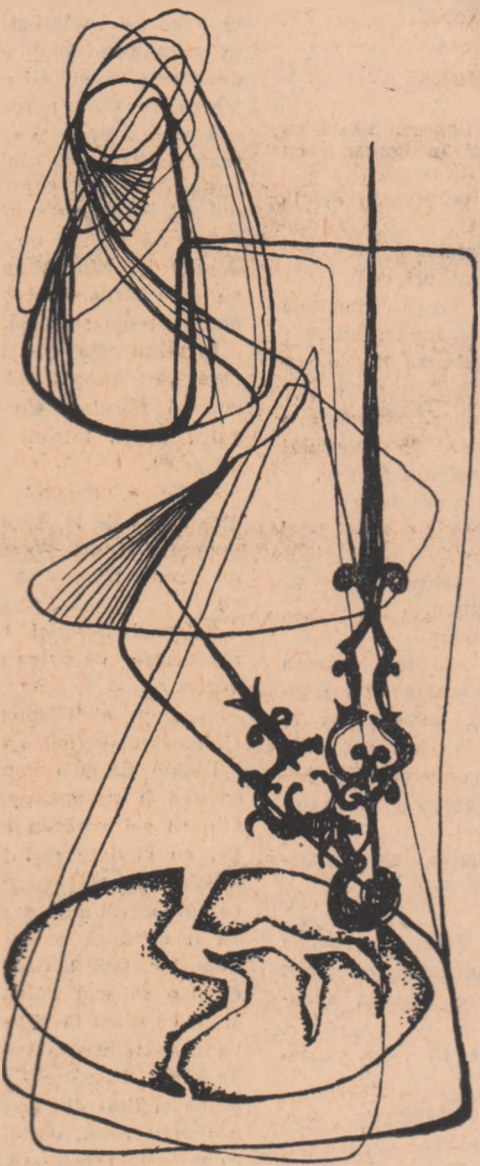
— Luați oale de Criștior! De Criștior... — te îmbie olarii. Dinspre lăminții înclinat, unde au aflat o arenă orizontală, ca un teren de volci, dansatorii și ceterașii fierb în clocoțul horei. De pe dealul cu pruni și cu zmeură, răzbate o tînguire: „Neică, dorurile mele cresc-ut-a iară pe ele...”

La gura izvorului, o gloată pestriță așteaptă „izbul”. Aruncată de pe podet, o monedă se rostogolește prin picure rotunde.

— Să vină apa... — Basme, unchiule. Basme. — Odată un copil neascultător ca tine a vrut să icie bani de colo, din izbuc. Și s-o umplut cu bube pe mîini. Și nu s-o vindecat mulți ani.

— Fugi de-acolo, unchiule... Dialog banal. Viorel Mateuță, care dăduse replica, e copilul unui vîrar. Vrea să se facă „doftor”. Alți pîci de seama lui se grăbesc să-și comunice aspirațiile: profesor de desen, profesor de franceză, mecanic, ofițer, naturalist, fotbalist etc.

Copiii aceștia, cu dorințe atît de neobișnuite pentru puii moșilor de odinioară, aparținînd încă prin naștere epocii noastre, încep altfel decît ale părinților și ale buniciiilor. Un „izbuc” generos și fără conținere.

Desen de F. VICTOR

DIN CLIPA...

...Din clipa aceea începe Iubirea sălbatecă de animal pentru pui. Femeile ar trebui să moară la nașterea fiilor lor,

Totul ar fi atît de frumos în natură... Plante-mpăcate și odihnoare ar crește Din coapsele lor cuibărite cuminți în durere, Șerpi dulci s-ar prelinge-n țărîna Depusă-ntre sinii lor grei, Și fructe-ar rodi pe pămîntul Hrînit cu lapte de mamă. Totul ar fi atît de frumos. Din jetul tremurător al sfînșeniei Femeile ar coborî în elemente zîmbind... Dar nu se întîmplă așa. Nu sînt omorîte. Așa cum nici Hamlet nu-l omorîte pe rege în timpul de rugă, Temîndu-se Că regele, poate, atunci, ar pătrunde în rai.

SE FACE NOAPTE

Se face noapte în genunchi, Se înserează în gura buze... Pe orice zare cel puțin o stea Și zăvile zîmbesc lehuze.

Din orice munte cel puțin un soarec — Toți munșii lumii au născut cumișii. O mulțumire generală Peste scrișnitul meu din dinșii.

Să mă-nconjoare alte zări De suferință mai cabrate, Să piară munșii neînstare De-a trece în eternitate,

Sapund ochii mei modești, Să mi se stingă-n jur pămîntii, Doar plînsul sterp să nu mi-l rup De marginea perfecțiunii...

FII ÎNTELEPT

Nu te speria de gesturile mele, Tu, cel care mă vezi, Oricît de aprigă mi-ar fi mișcarea. Fii înțelept și bucură-te. Eu sînt asemenea elicei avionului, Neputincioasă pînă-ți poți vedea rotirea — Ucigător este doar locul pașnic unde Elicea avionului se-nvîrte invizibilă. Tu teme-te numai de spațiu-n care Îți pare cum că nu există și plîngi Numai în vîntul transparent care m-ascunde.

El avea umeri masivi și tăcereai avea masivitatea umerilor. Părea că-și drămulește cu zgircenia păsii, cuvintele, gesturile.

— Esti un comod — îi spusese ea, încercînd să-l urnească din calm. — Să știți că gîndirea nu mi-e comodă — îi replicase el liniștit... — Și-l putea închipui în o mie de feluri care erau toate ale lui ca nuanțele unei singure culori. Era egal cu el însuși todeauna. Parcă arzînd prea mult înăuntru, abia pipăia în afară.

Fusese un șantier acolo. Acum, totul era împlinit, totul se asezase temeinic. Și ei i se părea că și-n beton, și-n omul acela, diferențele de temperatură și presiune interioară au fost meticolos calculate: că au fost luate măsuri pentru ani îndelungați, să dureze.

Merseșeră odată împreună pe drumul de sus, viu mai ieri, al șantierului. Printre ruinele barăcilor au găsit o grămadă de cuburi din beton — probele care se luau cîndva, care erau supuse încercărilor celor mai dificile, pentru stabilirea rezistenței betonului necesar barajului. Și ei i se păru că la fel sînt cei rămași pe urma șantierului — ca aceste probe de beton care au dat cîndva măsura puterii: își dăduseră întreaga măsură și fuseseră lăsate acolo. Și era firesc să fie așa — cineva trebuie să fie sacrificial.

— Să nu mai pomeniști niciodată cuvîntul asta — sacrificiul. Ce știți tu... — A fost singura dată cînd izbucnea. Dar ea n-avea să știe nicînd de întîmplări mai vechi erau legate de cuvîntul acela, pomenit într-o doară.

— Bine, dar voi veți trăi mult, mult — șoptose ostentiv, pestisorii. Noi n-avem timp... noi n-avem timp

Drumul acela părea să nu aibă sfîrșit. Se ramifica în lucrurile din jur, în văzduh, în sfîncile cu izvoare, în ea însăși. El i le arăta pe rînd, o ajută să le descopere.

— Bine, dar eu pe el am vrut să-l cunosc, iar el mă arată pe mine — mie! — Priveau cum se destrămă un nor — înțil a fost sfînc și prăpăstie, apoi se făcuse frunte omească, apoi umbră de aripă și țărîmuri crepusculare. Și, după altă vreme, apărură altunde, norii acela ca o sămîntă, pregătînd curgerea altui timp, cu alte lumi fantastice.

— Totul e să ai timp — gîndea ea. Și o cuprîndea din nou deznădejdea aceea a păstrăvilor și dorința lor nebucescă de a sări peste stăvilar, pentru străbateră întregului, iute. Curgeau norii plămînd, destrămînd, povești fantastice... Se opriseră în fața a doi fagi care creșteau de-o parte și de alta a cărării. În vîntul amurgului, fașii se îndoiu unul spre altul.

— Oare ce-și spun, de ce se caută, de ce nu se-ajung? — Au început să gîndească, copilărește, la arborii vii; asculta păsările pădurii — sigur, își spuneau ceva... Undeva, adînc, se azează, în piatră, fierul și aurul.

Desen de RADU GEORGESCU

Din nou se închisese în el însuși, ca mai-nainte, impasibil, egal. Și ei îi apăruse încă o dată imaginea aceea — probele de beton care dăduseră odată măsura întregului și-acum stăteau părăsite, într-o liniște acceptată, în mijlocul fostului drum al șantierului.

De la fereastra lui se vedea culmea Tomnatecului, cu mari păduri de fag, printre care suiau stîlpii centralului de înleță tensiune — uriașii aceia înfloriți delicat către vîrf.

Avea în minte imaginea de neîntelese pentru ea, a unor alchimii care se petrec, la un semn al lui, în orga aeriană a transformatorilor.

— Ce se întîmplă acolo, înăuntru, cînd crește lumina? Clocoț, furtună? — Totul se petrece în liniște — răspundea el.

— Liniște, veșnic liniște! — gîndea ea.

Cînd asculta muzică, sta ușor îndoit, prosternat parcă. Muzica părea singura acceptare a lumii din afara lui.

Asculta, mai cu seamă, din muzica preclasicilor — delicată și pură, fericită și îngîndurată copilărește.

Asculta privind spre Tomnatec, spre orgile înaltei tensiunii.

— Ar fi trebuit să te naști de mull, în veacul oamenilor înțelepți și senini. Nu sîntei pe potrivă aceluia — nici Corelli, nici tu — spunea ea, arînd spre stîlpii înaltei tensiunii, spre transformatorii aceia complicați și teribili.

El zîmbea parcă dintr-o depărtare, ascultînd-o. Ca todeauna, după ce-i spunea ceva, mai mult simțind răspunsul în tăcerile lui, ea se îndoaia — dar nici nu-l cunoștea.

— Și se răzvrătea împotriva ei însăși: todeauna vreme să ajungem la concluzii, todeauna vreme să trăgem o linie sub socotele, todeauna să aflăm un cit care să însemne cunoașterea... Dar cum să ajungi la un rezultat real, cînd sînt, laolaltă, înmulțiri și scaderi, șiruri lungi de ecuații complicate?

— El o privea cum freacă, cum se frînge în ea însăși, cum crește și cum scade, înăuntru.

— Tu vorbești cu toată ființa ta... cu ochii, cu buzele, cu fruntea brăzdată pieziș... Ce dezbatî alții? Și ridea.

Avea un ris sănătos, deschis — neașteptat la el, taciturnul.

— Uneori, păstrăvii încearcă să sară peste baraj. Erau sus, acolo unde apa se stăvilă de brațul rotunjit al barajului. Ei așa îi părea barajul — un braț bărbătesc, rotunjit peste mijlocul capricios al apei.

Sus, în coama barajului, erau cinci ferestre: prin dreptul lor curgea cerul calm, cu păsări și nori.

— El îi se potrivește — gîndi ea, privind în sus.

Și avu sentimentul că ea este străină acolo, în lumea limpede a muzicii și a înaltei tensiunii.

Dar sînt și păstrăvii! Încearcă să iasă din lacul de acumulare...

Lac de acumulare... Oamenii, apele — lacuri de acumulare... Nu trebuie risipă! În adîncuri se învește lumina. În liniște, în timp, în adînc...

— Si se simți deodată asemeni păstrăvilor care, ajunsî în apele lacului de acumulare, săltă neputincios încercînd să escaladeze barajul.

— Astîmpărați-vă — le spunea apa.

— Nesocotiților! — le spunea barajul.

— De ce alția zbatere? — murmură norii.

jos. Si nu era doar semnul unei morți, era semnul distrugerii unui sir de vieți.

— O mișcare greșită să faci, și totul are să clocească, are să urle, are să distrugă. Betonul se poate face lăndări — cîtă țărîe să fie-n cuburile de beton care au dat măsura puterii, duratei? O mișcare greșită și lacul de acumulare sfarmă lumini fecundate-n adînc, apele trăsco totul și sfarmă, cîntesc sfîncii și păduri — ulite, cuburile de beton care au dat odată măsura puterii, sînt făcute risipă, risipă...

Dar el era omul — avea în mîna și distrugerea și forța s-o oprească, la un semn; și nu lusa în seamă cîntecul unui pestisor nesocotit...

— I se păru că e o negare, aproape de el, a tot ce reprezintă el. O clipă care negă veșnicia.

— El mergea liniștit acum, trecuse mult de cînd nu mai lusa în seamă amentinările non-cului, de cînd stăpînea semnul distrugerii — fulgerul cu săgeata-n adînc.

— Si, din nou, liniștea din jurul avu masivitatea umerilor, frunții lui.

Mestecenii erau aplecați înspre vale. Unele trunchiuri, îndoite astfel de furtunii, își regășiseră creșterea dreaptă mai sus, acolo unde e mai rece și mai limpede. O vreme fuseseră rînlite. Și, și-au adunat puterea și s-au împotrivit. Împotrivirea mai durea în trunchii — semăna cu o rană cicatrizată.

— Ori, poate că nu e împotrivire, ci adaptare. Ort-cum, avînt trunchiat...

Ea spre furtună — aveau să vină vînturile; copacii își aminteau și-l dureau din nou.

— Tăcea. Ea sta cu capul pe brațul lui — erau întinși pe manta cea mare, prolectoare și pom-nisă, de șantier.

Tăcea dar ea îl simți îndoiindu-se-n el.

— Trunchiule, trunchiule, unde-ai fost frînt? Închise ochii și-l văzu, cu mestecenii albi, în-doiți spre vale, împotrivindu-se sau adaptîndu-se — și iarăși crescînd drept — acolo, sus, într-o singurătate și o limpezime rece...

— Si tu ai un timp măsurat, Veșnicie! Dincolo de liniștea ta, de neclintirea limpede care mă-ngheață. Grăbește-te, de ce nu te grăbești? Tu, sir de compromisuri și victorii, veșnicie feteleaptă, nu înțeleg echilibrul, liniștea ta...

Mirosea a sînge vegetal. Mestecenii căutau liniștea în vînturile de sus. Departe unii de alții. Singuri. Fiecare, cu rădăcina-n pătratul lui de piatră, de munte, — singur.

— Si-un glînd crescuse în ea — tulburător și, ce todeauna, contradictoriu: să-l ferească. Să-i fie aproape, să-l sprijine, dacă furtuna are să-ncerce să-l frîngă.

— Îl înconjurase pieptul cu brațul ei și i se strînsese aproape.

— El nu făcuse nici o mișcare. Ei îi venea să plîngă. Bătea cu pumnii în cubul acela de beton, în care-și avea rădăcina, bătea și nu trezea nici un ecou. Era împlietrit, colosal în tăcere — și ea își amintise din nou de pestii aceia care încercă să sară peste baraj.

Ascultau Haydn. În muzică se făcuse pace. Începea furtuna afară. Se auzea vîntul în orgile transformatorilor. Ea avea fruntea netedă, liniștită. Haydn o trecuse în timpul lui, timp înțelept de durere, limpezit în furtună, calm acum.

— El trecuse în timpul ei. S-o găsească. Cu orice preț, s-o găsească!

Fie, cuburile de beton pot fi risipite de torente, păstrăvii pot sări peste baraj, fie — cresc în adînc alte lacuri de acumulare, nu e capătul acii; fie, să ne grăbim, să urmăim alte torente, chiar dacă vor mai trebui o dată sacrificii! Fie, să acceptăm negația, cu pretul durerii, pentru noi creșteri în sus. Fie, nu-i timp pentru toate drumurile acelea, continuate în rădăcini, în lucruri, în sensuri...

— El îi văzuse un fir de păr alb, și i-a sărutat limpa, cîuțînd-o în timpul ei. Ea se împăcase cu liniștea lacurilor de acumulare, cu Haydn, cu barajele care pecetluiesc veșnicia, statornicind înțelepciune și sensuri...

— El nu mai gășise în timpul ei. O sărutase și nu se gășiră.

Era ultima ei seară acolo, și nu se gășiră.

GRIGORE HAGIU

BARAJUL DE PE ARGES

Fiecare dintre noi cunoaște relieful non al patriei. Îi sînt familiare toate marile construcții industriale, le-a văzut în anumite amintiri ale înălțării lor, este legat de ele prin însăși evoluția sa, dar se simte structural apropiat mai ales unora, cu care sufletul său concordează mai de aproape, regășindu-se în intimitate.

Sînt astfel o dragoste aparte pentru edificul hidrocentralilor. Un miraj greu sesizabil mă face să mă gîndesc adeseori la ele, la oamenii care construiseră. Îmi place nepus masivitatea lor zvelta, osatura lor turnată limpede în beton, simplitatea calmă și monotona de lucru, presus în vînt.

O idee ingenioasă le stă la bază. Și-apoi folosirea apei drept forță motrică, prin cădere, este un principiu cunoscut în țara noastră din cele mai vechi timpuri, morile primitive de apă îi cunoașteau importanța. Să fie această legătură cu trecutul, la un nivel superior de realizare, motivul dragostei mele pentru ele? Poate. Oricum, poezia se simte trasă inevitabil de lucrurile unde se va naște lumina, există o înrudire secretă între munea hidrocentralilor și-a lui, naturalul existent dar nefrustrificat constituie platforma lor comună de plecare.

Dintele de beton al barajului de pe Argeș întrece orice aspirație prin înălțul și frumusețea lui. Înfrînt de mîljele între munți înalți, abrupt și foarte apropiat, crește din el însuși continuu, emblema a puterii de a gîndi, aplicată peisajului salbatic. Cînd l-am văzut prima dată, ațtinam încă pe stînci centrurile de frînghii cu care constructorii drumurilor de acces se suspendaseră deasupra prăpăstiei, alt mijloc de lucru neexistînd.

Pe urmă am văzut gura de fugă, la rădăcina muntelui, se vorbea încă de-atunci despre întilnirea în punctul stabilit al tunelului.

Barajul își va atinge cînd punctul terminus de înălțime amelioare, ceea ce nu există decît în închipirea constructorilor și capata realitate definitivă. Două legende se confruntă, fiecare alimentată din rezerva timpului său. Mestecul așpren, frînmatul Manole, geografic mai jos, își sacrifică ființa cea mai dragă pentru consolidarea construcției. Tot pe același Argeș, mai în sus însă, noi nu zidim la temelie barajului dect mișcarea apei, transformînd-o nobil în lumină.

Sesizarea tereerii timpului nu se realizează în orice moment. Trebuie să intre cauze fundamentale în joc. Revelația se decide greu, fără un orizont clar. De cînd am văzut prima dată barajul de pe Argeș au trecut oțiva ani, și-n pragul dării lui în folosită mi-î reamintesc deodată pe totii cu o maximă acuitate. Îmi amintesc tot ce am făcut, lun sau rău, umbra acestui cetățean luminii, cu helul ei fosforescent, este materializarea lucidă a propriei mele conștiințe, o resimt astfel cu bucuria de a fi părtaș în modul cel mai intim la prezent.

Legăți de propriile noastre interese, nu întodeauna de cea mai mare importanță, uităm adesea să ne raportăm la conerul monumental și explicat al reliefului țării. Și unde mai mult decît acolo putem găsi un punct nelindoielnic de maximă confruntare?

Văd sus, între munți, cum crește clipa de clipa barajul, fluturî prin aer, cu aripa roșie a steagului semnalizator, bena cu beton proaspăt, se vad în zapadă urmele negre ale focurilor, oamenii mîrunți la asemenea distanță apreciabili, țipa strident camioanele basculante în tunel, poate visolește, încrezător acolo timpul este conștiința noastră trează.

I PE GRIVIȚA. DIMINEAȚA...

firi ca musca, pe care le mișca, uffe așa: cînd la stînga, cînd la dreapta!

Dudua Carmen Popescu citea cli-pind des, nervoasă și plictisită deodată. În jur răsplinea un miros violent de colonie care-i umplea nările împăratului. Patrona Loteriei citea un anunt romantic care, ar fi scos din sîrte și minți mai puțin romancice:

Egipt! Turcia! La voi se găsește tipul ideal al frumuseții feminine care se transmite de mii de ani și si-a păstrat strălucirea. Cairo, Istanbul, imagini din 1001 de nopți, desățire a ochilor artiștilor și iubit de frumusețe care-și oferă tributul Orientului! Veniți și vedeți! Vaporul de lux Oceanic vă conduce acolo, peste marea cea albastră, de-a lungul jărmurilor luminoase și scintilătoare, peste timpurile moderne și antichitate. Cereți prospectele de la Biroul de Voiaj Hamburg-America Line — SAR — București — Calea Victoriei 87.

Dudua Carmen Popescu rămăsese cu ochii prionți pe fereastră. Deodată, toată Grivița, cu magazinele sale mici și păduhoase fu îndeva, înălțată de timp și în locul ei apăruă malurile calcareoase ale Bosforului. Gică o urmărea și nevăzînd nimic pe Calea negustorilor o întrebă nedumerit:

— La ce te gîndeai, dudule Carmen?

— Ea nu-l auzi la început. Împăratul repetă întrebarea:

— La ce te gîndeai, dudule Carmen?

— Ei, Gică, Gică, ce stii tu... Vagabondul clatină avan din cap:

— Într-adevăr, dudule Carmen, omul ca pămîntul, nu știe cine-l calcă...

— I-ai ce se scrie aici, și încep să-i citească.

Regele pomanațiilor ascultă atent și cînd dudua Carmen Popescu termină anuntul dădu din umeri:

— Alurei, dudule Carmen, aiurei ca să la banii ăora de nu-l cu...

— Nu-s alurei, Gică. Eu am fost la Cairo...

Gică știa că dudua Carmen Popescu nu se mișcase din Loteria ei, dar o lăsa să mintă, ba chiar îl dădu apă la moară.

— Nu mai spune, dudule, și la Stambul?

— Și...
— O fi ca pe la noi?
— Da! de unde! O mie și una de nopți, Gică, tu știi ce-i asta?

— Nu știi, dudule...
— Ieniceri, cămile, femei cu văl...
— Ce spui, dudule Carmen?
— Da, Harem...
— Harem?
— O sută de femei la un bărbat...
— E-te-ai dracului turcii ăștia!

— Una mai frumoasă decît altele. Ochi ca măsline, Gică! Și le o-moară...

— Cine le omoară, dudule Carmen?

— Pașa!
— Nu mai spune!
— Le omoară pentru că sînt necredincioase...

— Așa le trebuie dacă nu țîn la Pașa...

— Ce știi tu, sufletul femeiesc... Dudua Carmen Popescu scoase un pachet de țigări Macedonia și își aprinse o fumeganță, cum le spunea împăratul țigărilor. Fumul umplu Loteria ferind-o pe Gică.

— La mai spune, dudule Carmen, ce mai e pe acolo pe la Stambul...

— Multe, Gică, dacă ai avea timp să povestești țî-ar trebui o viață... Ehe!

Împăratul tot nu înțelegea ce nevoile avea dudua Carmen Popescu să mintă că a fost cu vaporul. Știa bine că toate cite le auzea femeia le citise în niște romane pe care el, cu minușila lui, le adusesse timp de un an de zile. În fiecare dimineață; un roman folclon, cum scria sub titlu. Pe copertă erau și turcii dudui Carmen Popescu, și salvarii, și Pașa, dar dînsa uitase și-l vindea lui gogosii! Dar cu clientul nu trebuie să te pui, să-l superi, așa că o lăsa să sporovăiască în timp ce se mai uită în foile pline de fotografii. Acolo se afla Greta Garbo, ala de juca pe pinză, cu părul lăsat pe spate, ca al dudui Carmen Popescu, acolo se aflau niște bărbali frumoși pe care (numai pe ei și cu siguranță!) i-ar lua de bărbat dudua Carmen dacă le-ar da vreodată prin minte să urce scările Loteriei. În paginile ilustrației erau fotografiate nuntile ministrilor și ale regilor și numai nebulul de Gică știa cît rău făceau bazaconiile astea sufletelor fetelor de pe Grivița... Dar cite nu se găseau într-o revistă ilustrată!

Într-un client, Gică se uită la el. Era un domn întreg două vîrste cu mustață neagră pe buze, cu ochi săreți. Dudua Carmen Popescu ridică ochii săi de piscică din pagini și răspunse la bună ziua.

— Cu ce să vă servim? Întrebă și împăratul începu să-și strîngă mai bine zărele, din discreție.

— Cu un loz...
— Ce fel de loz?
— Un loz cîștigător...
— Și cîț vrei să cîștigiți?

— Totul...

De totul. Atunci să vă vind un loz întreg, spuse dudua Carmen Popescu și își aruncă pe scîndura lustruită sînii ei ce două ghiulele.

Bărbatul căută în buzunarul de la piept portofelul și țuși. Gică înțelese că era timpul s-o la la goană.

— Păi, dudule Carmen, eu am plecat, după revistă trec mai pe seară cînd n-oi avea treabă, nu-i așa?

— Bine, Gică, du-te cu Dumnezeu...

În Loterie rămăse numai dudua Carmen Popescu și domnul între două vîrste.

— Să vă aleg eu lozul? Întrebă femeia cu buzele tușiate ce și cînd te-ar fi invitat să-i bei apă dintre ele.

— Aveți o mină norocoasă?
— Cit se poate de norocoasă...
— Ia să văd...

Dudua Carmen Popescu întinse necunoscutului mina sa albă și parfumată, încercînd de inele.

— Sînteti chiromant, domnule?
— Nu tocmai, spuse mușterul între două vîrste.

— Atunci?
— Încerc să ghicesc...

Mina lui fierbinte parcă avea electricitate și dudua Carmen Popescu dădu ochii peste cap.

— Încet, că mă glîdăți...
— Fire sensibilă, senzuală...
— O să trăiesc mult?
— Nu prea...

— Aooo...
— Cu lînia norocului cum stau?

Gică o privi pe furis. De sub tețgheaua lustruită îl atrîneau două plăcioare lungi îmbrăcate în corapi de mătase, adevărate căngi ale diavolului, așezate în niște pantofi sub-

EUGEN BARBU

UN TINĂR FRUMOS CA RAMON NOVARO

FRAGMENT DIN ROMANUL „STRADA”

- E lungă într-adevăr...
- Pot deci să trag un loz?
- Dacă vrei dumnea...
— Unul întreg?...
— Într-...
- Și dacă o să cîștigiți?
- Vă fac un cadou...
- La 20 e tragerea...
- Peste 5 zile...
- Peste 5 zile.

Dudua Carmen Popescu căută cu degetele sale lungi în borcanul cu lozi din stînga.

— Unde jucati, la Sînohu ori la Campus & Bassa?

— Mi-e indiferent...

— Vă e indiferent ori ce?

— Da de unde! Ochiul dumitale de pildă nu-mi sînt indiferent...

— Aoooo, domnule, să fie cu noroc!

Hirtia foșni frumos. Miroasea a cerneală proaspătă. Necunoscutul privi numărul format din 5 cifre.

— Și credeți că o să cîștig?

— Cu siguranță...

— Și dacă nu?

— O să vă despăgubesc...

Bărbatul era intrigat.

— Pot să știu cum?

— E un secret... (Dudua Carmen Popescu avea să-i scoată alt loz în țreț din borcanul lui Campus & Bassa, la tragerea următoare).

Decemdată, necunoscutul își împachetă lozul, îl ascunde în portofel și întrebă:

— Pot să sîrut mina dumneavoastră grațioasă...?

— Cum să nu...

Peste tețghea îi întinse palma albă și degetele încercate de inele. Domnul îi spuse numele, adăugînd:

— Imi pare bine că v-am cunoscut.

— Și mie de asemenea...

— Pot să mai revin?

— Ori de cite ori aveți nevoie de un loz...

— Sîrut-mina...

— Bună ziua, domnule...

Ușa se închise în urma lui. Dudua Carmen Popescu întepeni pe scaun. Se ridică și se îndreptă spre godinul cu burlane argintii în care mai zvîrli citeva bucăți de lemne. Și cînd auzi cîntecul domol al focului privi cu ochi morți multimea neagră de pe stradă care striga în cor, mergînd spre Ateliere:

— Pline! Muncă!

— Pline! Muncă!

— Pline! Muncă!

În gînd își spuse că viața era urîță cu prozaismul ăsta al străzii, cu multimea amenințătoare care își striga drepturile. În cele din urmă, ostentivă ca după o muncă grea, se scufundă iar în contemplarea fotografiilor care înfățișau nunta duceleului de Westminster.

Dudua Carmen Popescu stătea supărată în Loteria ei pentru că de dimineață nu văzuse mai nimic. Militarii cu care se lubea uneori nu trecuseră deloc pe aici, pentru că, după cum aflase, fusese răzcoarnă în cazarmă din cauza grevei de la Ateliere. Nici negustorii n-oi tînuseră de urit pînă acum. Stăteau, se vede treaba, pe linia neveste, de trica revoluției de afară. Intrase industria pe la 5 și jumătate Nicolae Curcuman, podest, ras, tuns și frezat, dăduse bună seara și scrisese cu dinții lui de aur, scotîndu-se pentru o clipă paltoanel segru cu galber de mîel.

Dudua Carmen Popescu negustorul mai plăcea, dar învățase de multă vreme că nu se știe niciodată cînd ai nevoie de un om și că nu era bine să-i arăți că țîgi de ochii lui, așa că, de îndată ce-l văzu dincolo de prag, își aruncă mina încercată de inele în pînă lungă și ascuțită și zîmbi cu cel mai curat rîs, învățat de la circemaștrii.

— Bună seara, domnule Curcuman, ce te ocupă pe la noi?

Patronul fierăriei își cumpărase lozul pe luna aceasta și pentru ea un bărbat cere-și cumpărase lozul pe luna în curs cu mai prezente nici un interes.

— Mă dăceam să mă înfîlesc cu cineva pentru o afacere, te-am zărit prin geam și n-am putut să nu trec să-ți dau bună seara.

Dudua Carmen Popescu știa că geamul înghețase și că negustorul nu avusese cum s-o vadă, dar din moment ce de dimineață și pînă la opt seara numai pe dînsa o poți găsi dincolo de tețgheaua înaltă, se prefăcu că îl crede și surise mal departe, aruncîndu-și pe lemnul lustruit sînii ei ce două ghiulele. Domnul Nicolae Curcuman se uită în altă parte. Deși se spunea că trăise cu multe femei și că era un crai încercat, totdeauna chipul dudui îl neliniștea. Un bun observator și-ar fi dat seama că el era îndrăgostit de patrona Loteriei, pentru că glasul începea să-l tremure ușor și nu-și putea stîpîni o ușoară nervozitate a degetelor.

Atunci el spunea, invariabil:

— Pot să-prim o țigare?

— Cum nu, cu plăcere.

Patronul magazinului „La Omul de fier” fuma totdeauna țigări foarte bune și cum și dudua Carmen Popescu era fumătoare, nu-l refuza niciodată, deși își dădea seama că el avea să se întindă la vorbă. Și în seara asta, totul s-a petrecut ca deobice (Domnul Nicolae Curcuman trecea în fiecare seară la aceeași oră pe la Loterie și sub diferite prețete întirzia cam un ceas sau mai puțin, după caz, pentru că ivirea unui alt bărbat care nu se multumea numai să țîrguie un loz îl alungea. Atunci își aducea aminte că omul cu care făcea afaceri îl aștepta de multă vreme și ieșea grăbit).

În seara asta însă, nimeni nu călcase încă pragul prăvăliei, așa că domnul Nicolae Curcuman fumase patru țigări, într-un răstimp destul de scurt.

— Ce e, domnule Curcuman, cu greva asta de la Ateliere? Întrebă dudua Carmen Popescu numai ea nu cumva tăcerea să se prelungească.

— „De ce-mi spune toate astea?” se tot întreba dudua Carmen Popescu. „Nu i-o trece și ăștia prin cap să mă ceară de nevastă? Pentru că așa înțepau toți: înții se laudau, ba că cîștigă atît pe lună, ba că au o mătăsu bolnavă și bogat pe care trebuie s-o moștenească, cite-n lună si-n stele, toate terminate cu întrebarea, mereu aceeași: „Dudule Carmen, nu vrei să fii soția mea?” Ah, ce ridicul erau bărbaii, ce ca-raghioși, ce mutre spăsite aveau și cum îi cerseau consimămintul!”

Si gîndul se înnoada firesc, luase curs... Ce-ar fi, la o adică? „Doamna Carmen Curcuman, uh, că urît mai suna, nevasta negustorului Nicolae Curcuman, din Grivița, capitală depus...” Nu mergea, nu mergea deloc. Ei, alții ar fi sunat, să zicem: Doamna Carmen Curcuman, soția locotenentului de gardă Cutare, aghiotant regal... Sau Doamna Colonel Carmen Curcuman, șeful garnizoanei București sau Ploiești sau Buzău... Nu, nu, mai era vreme pînă atunci! Dudua Carmen Popescu își aruncase ochii în oglinda mică de deasupra tețghelei. Chipul ei nu avea nici o cută, buzele acestea erau încă frumoase și de ce să ne pierdem noi libertatea, de ce să ne pierdem serile, cînd ne plimbăm la sosea, de fiecare dată cu alt bărbat, auzind mereu aceleași declarații de dragoste, dar cu altă voce și cu altă cuvînt?

Domnul Nicolae Curcuman trăsese din pachetul de Tomis o țigareță pînă la capul aurit și oferise pachetul dudui Carmen Popescu. Terminase cu situația economică și după o pauză, auzind difuzorul cinematografului Marconi care arunca pe trotuare zgomete de împuscături și galopul călăretilor fără frică, Tom Mix, spusese încet:

— Dudule Carmen, nu te plictisești în Loteria asta?

— Acum începe, cum am prevăzut! Își spusese în gînd patrona Loteriei și își asternea și mai bine sînii pe tețgheaua lustruită, pentru că oricum cererile în căsătorie îl plăceau.

— Mă mai plictisesc citeodată, dar ce să fac, domnule Curcuman?

— El, ce să faci, dudule Carmen... „Să știi că-mi propune să vie la el, să-l fac o vizită și altele-tre-bule”. Dudui Carmen Popescu nu-l plăcea invitatiile oamenilor în sură sau ale becherilor înrăți. A, dacă te cheamă la el accasă un locotenent care-l și aghiotant în garda regală, asta era altceva! Militarii aveau dreptul să petreacă cu femei plăcute pentru că viața lor era dedicată armelor!

— Cam ce, domnule Curcuman? se jucase dudua Carmen Popescu cu patronul magazinului „La Omul de fier”.

— Să mai ieși și dumnea ta în lume...

— Unde, adică?

— „Nici la restaurant nu mă duc cu el” hotărîse rapid în minte, deși era o zi urîță și trecuse greu... la să-mi joc eu nițel să mă țînă min-te...”

— La o plimbare...

— Asta-i vreme de plimbare, domnule Curcuman?

— El, cu o sanie, să vezi ce frumos o să fie...

— Nu mai spune!

În glasul dudui Carmen Popescu era o hăjoacă abia ascunsă.

— Da, cu doi telegari frumoși... Eu, dudule Carmen, am fost ofiter de cavalerie și mi-au plăcut cali, și caii mă iubesc pe mine...

— Asta parcă-i plăcea dudui Carmen Popescu, dar vechea șirtenie femeiască n-o lăsa să arate nimic...

— Plimbarea am face-o numai în cerul în care dumnea ai consimțit...

— Ce să consimt?

— Să fii nevasta mea, spuse pe nerăsuțel domnul Nicolae Curcuman, rîpus în cele din urmă de grățiile dudui Carmen Popescu.

Cuvintele căzură pe neasteptat, patrona Loteriei nici nu mai credea că le va auzi vreodată, așa că o clipă îl privi zăpăcită puțin și roși ca o copilă, lucru care-l făcu praf pe negustor, pentru că roșeau la femei era moartea lui...

— Să mă mai gîndesc, domnule Curcuman, spuse femeia în cele din urmă și dădu să se ridice de pe scaun.

— Nu, acum trebuie să-mi răspunzi, se precipită peste tețgheaua lustruită arpigul bărbat.

— Nu, nu pot. Scuză-mă o clipă. S-a făcut frig în Loterie. Stai să mă pun un lemn.

Dudua Carmen Popescu se ridi-

de vreo doi ani, pentru că nu sînt bani. Prin '30-'31 învîrteau sutele de mil cum învîrtești dumnea lozurile. Cum îți spuneam, cînd am simțit că merge prost am început să cumpăr. Fierul, dudule Carmen, nu cere de micul, cel mult ruginește, dar și-atunci e bun la ceva. Bani de cheltuială scot eu din mîrnușuri. Cuie trebuie la casa omului ori-cînd, și pe ploaie și pe frig, și pe criză și pe necrîză. Materialul rămîne. Am un depozit plin. Starea asta nu poate să țînă pentru că alfei ne prăbușim și cînd o trece, atuncea să-l vezi pe Nicolae Curcuman. De altfel, falimentul e făcut numai pentru cel cu capitaluri mici. Cine a ținut banii la cîrpoț sau l-a băgat în fleacuri s-a curățat. Noi, uite eu, alde Menole Dulămiță care are o pînă plină cu încălăminte, chiar răposatul Enache Domnisor, ăștia mai răsăriți, am știut să strîngem banul, să nu-l înmormîntăm...

„De ce-mi spune toate astea?” se tot întreba dudua Carmen Popescu. „Nu i-o trece și ăștia prin cap să mă ceară de nevastă? Pentru că așa înțepau toți: înții se laudau, ba că cîștigă atît pe lună, ba că au o mătăsu bolnavă și bogat pe care trebuie s-o moștenească, cite-n lună si-n stele, toate terminate cu întrebarea, mereu aceeași: „Dudule Carmen, nu vrei să fii soția mea?” Ah, ce ridicul erau bărbaii, ce ca-raghioși, ce mutre spăsite aveau și cum îi cerseau consimămintul!”

Si gîndul se înnoada firesc, luase curs... Ce-ar fi, la o adică? „Doamna Carmen Curcuman, uh, că urît mai suna, nevasta negustorului Nicolae Curcuman, din Grivița, capitală depus...” Nu mergea, nu mergea deloc. Ei, alții ar fi sunat, să zicem: Doamna Carmen Curcuman, soția locotenentului de gardă Cutare, aghiotant regal... Sau Doamna Colonel Carmen Curcuman, șeful garnizoanei București sau Ploiești sau Buzău... Nu, nu, mai era vreme pînă atunci! Dudua Carmen Popescu își aruncase ochii în oglinda mică de deasupra tețghelei. Chipul ei nu avea nici o cută, buzele acestea erau încă frumoase și de ce să ne pierdem noi libertatea, de ce să ne pierdem serile, cînd ne plimbăm la sosea, de fiecare dată cu alt bărbat, auzind mereu aceleași declarații de dragoste, dar cu altă voce și cu altă cuvînt?

Domnul Nicolae Curcuman trăsese din pachetul de Tomis o țigareță pînă la capul aurit și oferise pachetul dudui Carmen Popescu. Terminase cu situația economică și după o pauză, auzind difuzorul cinematografului Marconi care arunca pe trotuare zgomete de împuscături și galopul călăretilor fără frică, Tom Mix, spusese încet:

— Dudule Carmen, nu te plictisești în Loteria asta?

— Acum începe, cum am prevăzut! Își spusese în gînd patrona Loteriei și își asternea și mai bine sînii pe tețgheaua lustruită, pentru că oricum cererile în căsătorie îl plăceau.

— Mă mai plictisesc citeodată, dar ce să fac, domnule Curcuman?

— El, ce să faci, dudule Carmen... „Să știi că-mi propune să vie la el, să-l fac o vizită și altele-tre-bule”. Dudui Carmen Popescu nu-l plăcea invitatiile oamenilor în sură sau ale becherilor înrăți. A, dacă te cheamă la el accasă un locotenent care-l și aghiotant în garda regală, asta era altceva! Militarii aveau dreptul să petreacă cu femei plăcute pentru că viața lor era dedicată armelor!

— Cam ce, domnule Curcuman? se jucase dudua Carmen Popescu cu patronul magazinului „La Omul de fier”.

— Să mai ieși și dumnea ta în lume...

— Unde, adică?

— „Nici la restaurant nu mă duc cu el” hotărîse rapid în minte, deși era o zi urîță și trecuse greu... la să-mi joc eu nițel să mă țînă min-te...”

— La o plimbare...

— Asta-i vreme de plimbare, domnule Curcuman?

— El, cu o sanie, să vezi ce frumos o să fie...

— Nu mai spune!

În glasul dudui Carmen Popescu era o hăjoacă abia ascunsă.

— Da, cu doi telegari frumoși... Eu, dudule Carmen, am fost ofiter de cavalerie și mi-au plăcut cali, și caii mă iubesc pe mine...

— Asta parcă-i plăcea dudui Carmen Popescu, dar vechea șirtenie femeiască n-o lăsa să arate nimic...

— Plimbarea am face-o numai în cerul în care dumnea ai consimțit...

— Ce să consimt?

— Să fii nevasta mea, spuse pe nerăsuțel domnul Nicolae Curcuman, rîpus în cele din urmă de grățiile dudui Carmen Popescu.

Cuvintele căzură pe neasteptat, patrona Loteriei nici nu mai credea că le va auzi vreodată, așa că o clipă îl privi zăpăcită puțin și roși ca o copilă, lucru care-l făcu praf pe negustor, pentru că roșeau la femei era moartea lui...

— Să mă mai gîndesc, domnule Curcuman, spuse femeia în cele din urmă și dădu să se ridice de pe scaun.

— Nu, acum trebuie să-mi răspunzi, se precipită peste tețgheaua lustruită arpigul bărbat.

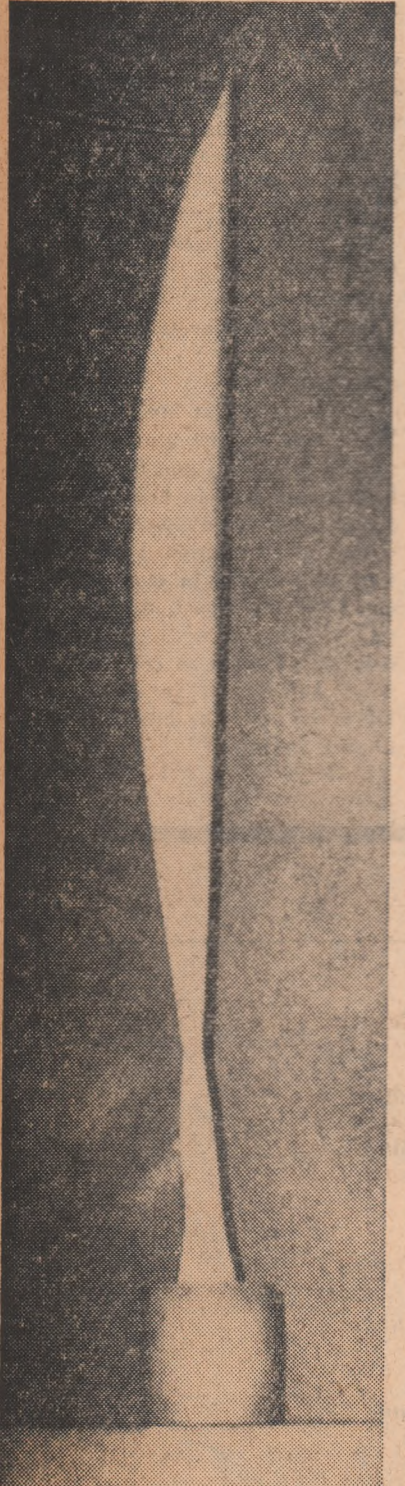
— Nu, nu pot. Scuză-mă o clipă. S-a făcut frig în Loterie. Stai să mă pun un lemn.

Dudua Carmen Popescu se ridi-

90 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI BRÂNCUȘI

TREȚIE PALEOLOGU PASĂREA MĂIASTRĂ ȘI INDIA

Pașărea Măiastră de pe înălțimile Carpaților, expresia cea mai pură a elanurilor spirituale românești, pornită din mințile lui Brâncuși, și-a luat zborul către India. Cinci variante din mințile lui Brâncuși, și-a luat câte una din marmură albă, cenușie și neagră, ce au ajuns în Indore, acum 30 de ani. Marele sculptor, cu sprijinul Oclărușului de Indore urma să dăreze pentru ele un Templu al Eliberării. Oclăruș

Amboînându-se, Brâncuși a trebuit să întrerupă lucrările preliminare. În țară îl chema realizarea capodoperei sale de la Tirgu-Jiu. A izbucnit războiul oprind pe oameni să asculte până și cîntecul, fie și al pietrei.

Și iată că după treizeci de ani, pietrele au început din nou să vorbească.

Cu grija femeii păstrătoare, Maharani Usha Devi din Indore, urmașă oclărușului, a vegheat asupra Păsărilor Măiestre, și în semn de prietenie mi-a trimis fotografii. Pașărea de marmură cenușie ce o alăturăm, mai puțin cunoscută în iconografia brâncușiană, este perechea Păsării de Marmură Neagră, universal cunoscută prin zguduitorile ei adânci filozofice.

ION FRUNZETTI „NUCLEU BRÂNCUȘI”

Raportată de mai mulți dintre biografii maestrului, străini sau români, o legendă, care a circulat mult timp, vrea ca atitudinea de autoizolare, „în albul atelierului său înalt”, (recluziune prin care Brâncuși a cucerit, în fond, mai multe sufragii decât i-ar fi putut aduce orice soi de năstrușnică și americană reclamă de tipul celor folosite de confrății lui la Paris), să fi fost determinată doar de jignirea ce sculptorul socotea că i s-a adus în 1920, când opera sa intitulată „Prințesa X” i-a fost respinsă de la „Salon des Independents”, ca „obscenă” și „trivială”. De bună seamă, lipsa de înțelegere a epocii, și a oamenilor de breaslă mai ales, este de natură să clăustreze un talent între pereții laboratorului său de creație, lăundu-i pofta de a-și mai comunica vreedă. Lucrările, sau de a vorbi despre ele.

„Ascetismul” și „izolarea monastică” pe care se bate moneda în legătură cu raporturile lui Brâncuși cu lumea, sînt însă mai puțin tehnici de comportare cu oamenii, cît trădări (exagerate de cei ce le reflectă) ale unui caracter de om simplu, rezervat, simțind o justificată pudoare în legătură cu tot ceea ce, privindu-l pe el, socotea că nu e de domeniul public, că nu se cuvine etalat în pețe. Ceva remarcabil, pe drept cuvînt, că e o caracteristică a casei românești aceea de a nu avea fatadă la stradă, ci de a-și deschide „peristilul” (prispă, pridvorul, cerdacul, foisorul etc.) spre o priveliște, de curte, de grădină, ori de livadă constată de fapt existența unei asemenea atitudini de „cuvînt” și de rezervă la toți țărani români. Brâncuși, s-a spus, avea totul — fațad, caracter somatic, umbrat, gestică, mimică, vorbă și fel de a gândi — similar țărănilor, din rîndul cărora se desprinsese fără să se rușă de rădăcinile lui naționale și sociale, păstrînduși „Weitanschauung”-ul — concepția despre lume și viață — cu care plecase de-acasă. S-a spus de asemenea, și cred că e o mare doză de adevăr în spusele acestea, că piin și tipul lui de creație este omolog cu cel al creației țărănilor români. Fără

să ajungem a absolutiza echivalența, căci Brâncuși, deși se trage necontestat din arta populară românească, mai are și alte izvoare, iar arta țărănilor români nu poate fi nici redată la ceea ce facea, creînd obiecte ca ei, dar nici extinsă pînă la a cuprinde tot ceea ce reiese că a cuprins opera artistului cult, care a dat expresie, cu mijloace mult evocate, unui fond, comun lui și artei țăărănilor lui. Nu ca să repet locurile comune ale tuturor apologetilor marelui sculptor, celebrat de o lume, am luat azi ca model, ci ca să arăt câteva lucrări pe care am putea să le facem, spre cinstea lui reală și eficientă, în practică și nu numai prin vorbe. Modest și retras, considerînd însă de valoare sa chiar dacă știa că profet în țara lui pe atunci nu putea fi, la nivelul de evoluție culturală al patriei asociale, Brâncuși nu și-a impus în timpul vieții operele, spre a-și achiziționa, stipendiate ori realizate — vorbim de pensionările marilor lui monumente — dar a avut dăruirea să-și delege orăzul de basmal, capitala și detaliul din care făcea parte satul natal, cu opere, ce reprezintă azi valori incalculabile. La Tirgu-Jiu dinaintea de război, colona reconstrucției lui Brâncuși fusese pusă într-o piață care slujea și drept obor de viață, cîci monumental nu l-a văzut în „Coloana fără sfîrșit”, pe atunci, nici profesioniștii ai artei ori avocații ai ei, ci mai curînd un fel de obiect tehnic, un gar de covorșit ca vestitul „Petro de Corboba”, din oborul orașului liber, știut „Masa tăcerii”, cu scaunele ei, și „Poarta sărutului”, au scripat întregi și nemarșite, deznăd după așteptarea lor de Brâncuși în parcul orașului, funcția utilă impunându-se mai vădit decît cea artistică. Astăzi toate acestea sînt, ca opere, puse în valoare cum se cuvine. Mă gândesc cît de important ar fi să detin Tirgu-Jiu cu capacitatea de a-și primi turiștii, români și străini, pe care îi atrag operele maestrului? Și ce-ar fi dacă și Bucureștii, care în timpul vieții lui Brâncuși și a vechii orînduirii nu numai că nu i-a solicitat,

dar i-a respins operele, s-ar decide să valorifice lucrările acestei glorii a culturii noastre, nu doar expunînd o parte din ele în Muzeul de Artă al Republicii — lucru foarte util și laudabil, dar insuficient — ci multiplicînd, transpunînd în noi materiale, mărînd dacă trebuie, la scară, și difuzînd în spațiile publice, piețe, scuaruri, parcuri, chioșci etc. unele din ele. De ce, adică, n-ar putea „Cumințenia pămîntului”, mărîtă și transpusă în alt soi de piatră, rezistentă la intemperii, să fie amplasată sub cerul Bucureștilor? De ce n-ar putea „Sărutul”? De ce n-am mări pentru Capitală „Poarta eroilor”, care, atît de perfect proporțională cum e, rezistă la orice dimensiune? De ce n-am pune în vizuina piață sistemată a Unirii, versiunea mult mărîtă a „Coloanei fără sfîrșit”?

„Văd că facem „coloane fără sfîrșit” pe toate ambalajele și reclamele de vitrină, ori pentru olimpiade sportive? Văd că devine un fel de simbol național. De ce să nu devină explicit, materializat? Cui-ar veni? Mai ales că astăzi, în oțel inoxidabil polizat poate să reușescă mai bine decît pe vremea lui Brâncuși.

Și mai este ceva: există, se pare, undeva, planurile aceluia monument arhitectonic pe care Brâncuși l-a conceput spre a fi înălțat undeva în India, la cererea oclărușului de Indore, care, murînd, și-a transmis urmașilor cu limba de moarte și sarcina de a-i continua gîndul: un „Templu al Eliberării”.

Nu s-ar putea alcătui o comisie care să studieze dacă nu cumva proiectul s-ar putea realiza noi? Ideea a fost a unui critic, colegul meu Petru Ciocanescu, care nu și-a exprimat-o încă public. Îi cer voie s-o adopt. Ar fi un prim pas către un „Nucleu Brâncuși”, un muzeu cu operele lui la București, cu arhitectura după proiectul sculptorului; cu unele obiecte de artă populară din regiunea olteană de la Gorjului natal, cu poate, într-o latură a muzeului satului, reconstrucția medului în care s-a născut.

Brâncuși = album

Apare, în fine, după lungi și legitime așteptări din partea publicului iubitor de mari frumuseți, un album Brâncuși! În vitrine albumul atrage imediat privirile, medalioul „Sărutul” de pe copertă concentrînd atenția fiecăruia dintre noi. Îl cerem, îl admirăm la primul contact și îl răsfoim...

Nu este însă Brâncuși pe care îl așteptăm și îl cunoaștem sau îl intuim, nu e nici măcar colecția pișelor pe care le avem în țară, nu e nici măcar un document anodin de artă. E în schimb o „interpretare” fotografică a lui Brâncuși! Un joc hazardat de unghieri care înseamnă ochiul necunoscutorului, dublat de o repetată insistență subordonare a valorilor în favoarea unui zig-zag între umbră și lumină...

În loc il unei prezentări optime a unor cuprinderi semnificative, a unor sublinieri de amănunt pe care le cer necesitățile de cunoaștere a unei opere de artă, albumul oferă marelui public pe Brâncuși... „văzut” de Nicolae Săndulescu!

El induce de fapt publicul în eroare, prezentînd în interpretări fotografice personale monumentalele piese ale marelui sculptor, care n-au în nici un fel nevoie de a fi prezentate decît așa cum le-a înțeles și realizat creatorul lor: reduce puterea de expresivitate a lucrărilor la pagini fotografice contrafăcute prin procedee bune pentru a impresiona o lume de țig care în nici un caz nu este lumea noastră. „Muza” e zdrobită sub un fascicol conic de lumină, „Ru-

găciunea” și „Cumințenia pămîntului” apar în planuri nefirești, alte lucrări sub interpretări nefondate, culminînd cu verticala Coloanei nestîrșite culcată pe toate părțile și devenită cînd scară, cînd fierăstrău, cînd candelabru cu festuță în vîrf!

Splendidul element din „Poarta sărutului”, medalioul simbolizînd atît de sintetic sărutarea îmbrățișată, apare în album la un nivel grotesc, datorită folosirii unui unghi forțat, ducîndu-l pe cel care răsfoiește paginile să-l creadă pe Brâncuși exponent al vulgarității, dacă nu și un stupid interpret al unor forme lipsite de idei și echilibru.

Căzînd din exces în exces de „completare” artistică, paginile de album pun în vădită minoritate cele câteva fotografii de bun simț — singurele, martore ale veridicității artei lui Brâncuși.

Rolul fotografiei în reproducerea de artă nu este în nici un caz să pună în dilemă valorile, ideale, stilul și expresia unei lucrări, mai puțin să-l altereze conținutul și să-l slăbească forțele artistice. Albumul realizat de Editura Meridiană nu face un serviciu artei, mai puțin să contribuie la cunoașterea concretă a noi și în străinătate a lui Brâncuși. Ne surprinde ușurința cu care redacția respectivă a aprobat apariția unui album în care nu sînt evidențiate caracteristicile esențiale ale lucrărilor. Trebuia care coborî Brâncuși la nivelul unor simpliste efecte fotografice? E ca și cum l-am cînta pe Enescu pe o vioară strîmbă,

l-am recita pe Eminescu cu prună în gură sau am zîmșii tablourile lui Lăchian cu bîdneașă înmușată în zîmire!

Acum vreo trei, patru ani Editura Meridiană în colaborare cu Comisia națională română pentru UNESCO, scoase un plic documentar cu fotografii ațecuate corect după lucrările lui Brâncuși din țară. Plicul a fost bine primit de public. Albumul de azi nu poate prileji decît aprecieri de ordin tehnic, al realizării grafice într-adevăr superioare, a prezentării generale deosebit de strălucitoare — conținutul lui însă ne descurajează. Trebuia care asociat neapărat un colaborator lui Brâncuși care să-l desfigureze? Trebuia trecut atît de radical peste obiceiul clasic și universal al editurilor de a prezenta corect, exact și natural o colecție de artă?

În privința lui Brâncuși, părinte al unui curent nou în artă și al marilor monumente din grădina țării noastre, nu cred că avem dreptul să-l coborîm de pe nici una dintre treptele pe care singur și le-a cîmșit în urcusul lui greu, cu speranță diriză și cîrîcînea răbdare, pentru a împune lumii genul creator al poporului român. În nici un caz nu avem dreptul să-l prezentăm lumii în lumini artificiale și în interpretări de-sucte. Fată de memoria, arta, munca și viața acestui mare meșter român, nu putem avea decît dragoste, pietate și respect...

Baruțu T. ARGHEZI

RADU BOUREANU SINTEZĂ A GENIULUI POPULAR

Cînd l-am cunoscut pe Brâncuși cu treizeci de ani în urmă, nu cuprîndeam dimensiunile genului sculptor. Vizitîndu-l, împreună cu un critic plastic, care vroia să-l ia în interviu, am stat de vorbă — sau mai curînd am privit chipul unui țărănu cu barbă albă, descins din iconografie, dintr-o frescă de Voroneț, unde ținea loc de sfînt într-una din mișcărilor biblice de pe cîmpul mural zugrăvit.

De obicei, în creionările ocazionale, făcute despre marile chipuri din fenomenul artei, și pentru punerea în temă a cititorului, pentru fixarea unor măsuri de timp și de loc, se spune: născut în, la anul, de loc din, din familia... Brâncuși putea să se nască și să ființeze, ca o lară, într-un sat olteanesc, sau cioplitor în caneră de piatră la Albești-Auscel, sau meșter duigher și cioplitor în lemn, undeva la poale de păduri și munti în Ardeal. Nu se știe la care leat ar fi putut apărea tot Brâncuși, sau fixînd valentele de sinteză ale genului țărănesc în momentul crucial, la anul 76 al veacului, s-a hotărît să intre în ființa Brâncuși, în Peștișanii Gorjului.

Cînd l-am cunoscut pe Brâncuși, cu treizeci de ani în urmă, nu cuprîndeam dimensiunile genului său. Dar

și modele universale, devenind unicat, sursă de imbold, de stil și conștiință artistică modernă în lumea artei. El a făcut să stea în atenția uluită a lumii, firele și sentimentele îmbinării și singele pămîntului aceluia, singele țărănesc întors „înapoi în pârîni” în împrejurările sociale cunoscute.

Acest sînge țărănesc, cu toate valențele lui calitative, creoloare, nu face firească acțiune dus și întors, sursă generatoare de viață și refragere, „înapoi în pârîni”, numai într-un loc hotărît, ci pulsează, circulă pe toată zona specifică solului geografic și sensibil românesc. Ar fi ceva de spus, de rectificat în linia îngroșării sentimentului apartenenței locale, a regionalismului. Geniul creator, materializarea lui în ființa unui om, presupune o apartenență la totalitatea națiunii și a pămîntului. Brâncuși e tot atît al Moldovei cît și al Oltenei sau al oricărui colț de țară, cum Eminescu poartă în structura personalității sale, laturile genului său, fibrele care țes întreaga urzitură și alesătură.

Artă lui Brâncuși este act de cultură universală, generat de plămîmii spirituale de un caracter profund național.

Poporul a încetat la un punct dat al istoriei, al vieții sale organice să mai creeze prin prisma structurilor copilăriei și dacă a început să creeze prin prisma structurilor maturității, nu mai puțin a păstrat însă aceea stare de grație a copilăriei care s-a adăos stilului stilizator al realului. „Faptul ține de ordinea atitudinilor spirituale și nu a vîrstei organice reale” — spune Blaga.

Astfel, Brâncuși este profund național. La „vîrsta adaptivă” a maturității, el a știut să urmeze, să urmărească sensul și modul creator al poporului său, continuîndu-i prospejmea de sentiment în creație.

Brâncuși este o sinteză de gesturi creatoare venite din adînc de timp național, și aduce în istoria, în cuprinsul culturii europene, prin intermediul unei singure ființe creatoare, expresia culturii în trepte, linia ascendentă a visului și a simțirii unui popor.

La un anumit punct nodal al creației sale, Brâncuși s-a despărțit de cunoștințele înțînite la răsăruiele drumului său creator și a preluat, a dus mai departe, urcînd la semnul cel mai de sus al nivelului artei datele genului, ale tradiției populare.

Prin aceasta s-a impus peste mode

și modele universale, devenind unicat, sursă de imbold, de stil și conștiință artistică modernă în lumea artei. El a făcut să stea în atenția uluită a lumii, firele și sentimentele îmbinării și singele pămîntului aceluia, singele țărănesc întors „înapoi în pârîni” în împrejurările sociale cunoscute.

Acest sînge țărănesc, cu toate valențele lui calitative, creoloare, nu face firească acțiune dus și întors, sursă generatoare de viață și refragere, „înapoi în pârîni”, numai într-un loc hotărît, ci pulsează, circulă pe toată zona specifică solului geografic și sensibil românesc. Ar fi ceva de spus, de rectificat în linia îngroșării sentimentului apartenenței locale, a regionalismului. Geniul creator, materializarea lui în ființa unui om, presupune o apartenență la totalitatea națiunii și a pămîntului. Brâncuși e tot atît al Moldovei cît și al Oltenei sau al oricărui colț de țară, cum Eminescu poartă în structura personalității sale, laturile genului său, fibrele care țes întreaga urzitură și alesătură.

Artă lui Brâncuși este act de cultură universală, generat de plămîmii spirituale de un caracter profund național.

Poporul a încetat la un punct dat al istoriei, al vieții sale organice să mai creeze prin prisma structurilor copilăriei și dacă a început să creeze prin prisma structurilor maturității, nu mai puțin a păstrat însă aceea stare de grație a copilăriei care s-a adăos stilului stilizator al realului. „Faptul ține de ordinea atitudinilor spirituale și nu a vîrstei organice reale” — spune Blaga.

Astfel, Brâncuși este profund național. La „vîrsta adaptivă” a maturității, el a știut să urmeze, să urmărească sensul și modul creator al poporului său, continuîndu-i prospejmea de sentiment în creație.

Brâncuși este o sinteză de gesturi creatoare venite din adînc de timp național, și aduce în istoria, în cuprinsul culturii europene, prin intermediul unei singure ființe creatoare, expresia culturii în trepte, linia ascendentă a visului și a simțirii unui popor.

fără sfîrșit” sau în „Poarta sărutului” sau „Masa tăcerii”.

„Coloana” reproduce monumental stilul pridvoarelor oltenesi, și înscrie în natură, stilul ce leagă realului, gîndirii și simțirii magice, ale visului, ale plămîmii populului ro-

Proiect arhitectural - lemn (1918)

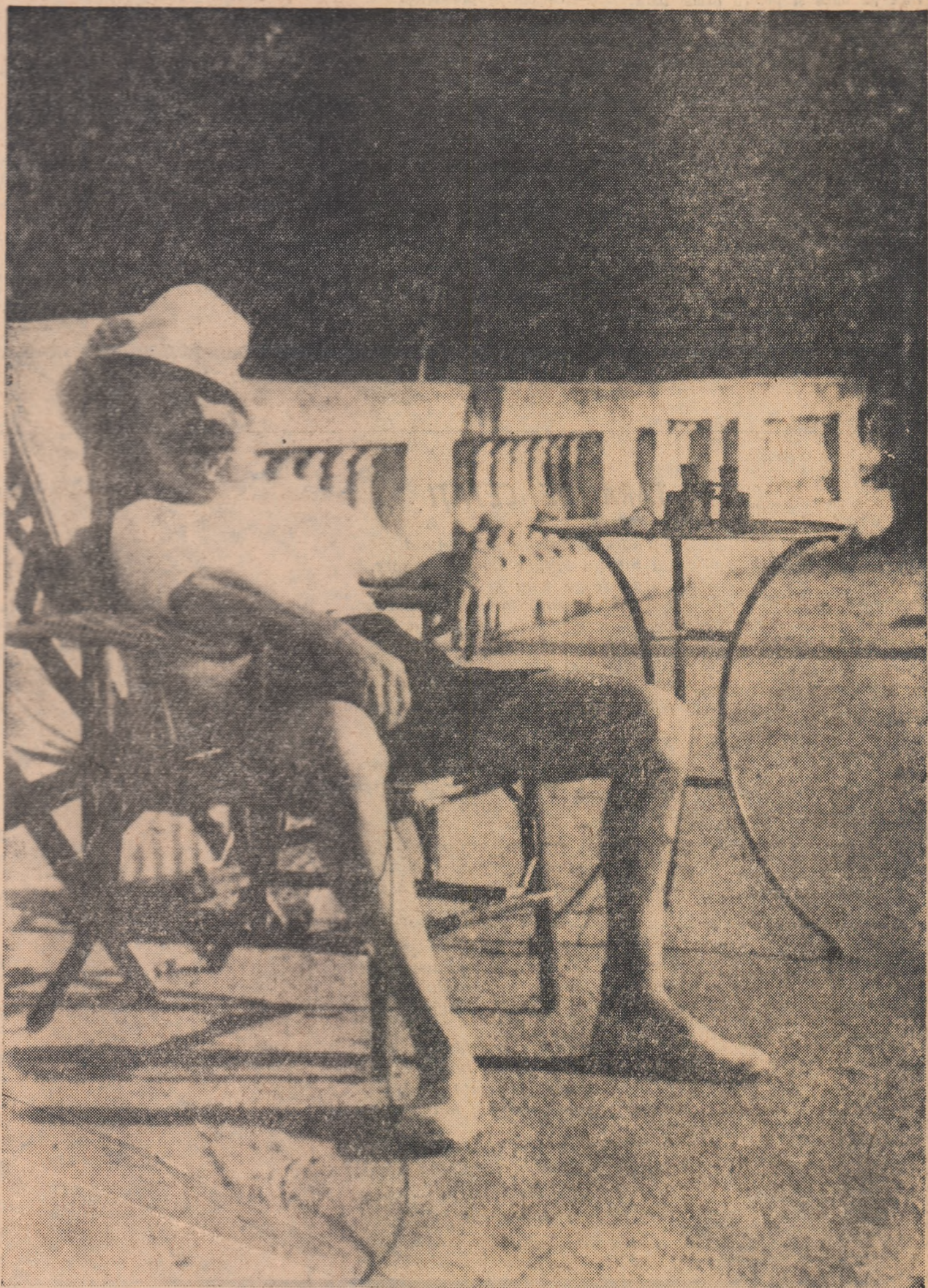
mănesc, ale țărănilor, de pe toată întinderea și cuprinderea istorică a patriei.

Intors la locurile de obișnă, a înțeles să sublinieze acest fenomen al precizării structurii superioare a artei lui, dotînd locurile, muzeul viu al peisajului românesc, cu monumente în legătură cu o seamă de categorii conștient aplicate, împlinite pe o măsură și idee plastică de calmă, sublimă, stare de pace universală, a ființei umane înfrățite.

elernitate, însăși gîndirea creatoare a genului poporului.

„Masa tăcerii” dedicată eroilor căzuți în primul război mondial, plasată în cadrul naturii, este o invitație la un magic conciliu al umbrelor strămoșilor.

La „Poarta sărutului”, în lapidar, singura linie geometrică a echilibrului de construcție, a stilizării absolute a formei și actului sărutului, o măsură și idee plastică de calmă, sublimă, stare de pace universală, a ființei umane înfrățite.

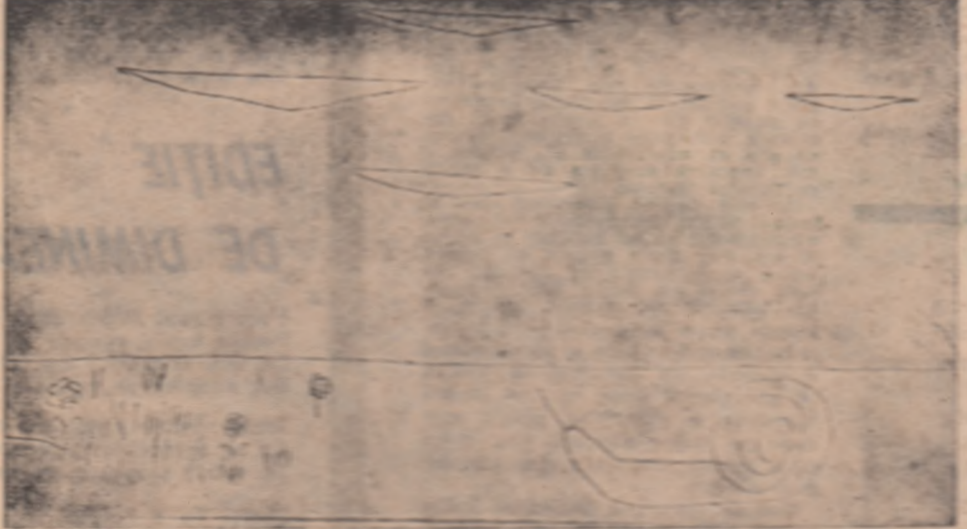

MATEI CĂLINESCU GÎNDURI DESPRE MATEI CARAGIALE

„MEMORII INTERIOARE“

Cit sint de tulburătoare „noile memorii interioare“ ale lui François Mauriac...

BRĂNCUȘI Ilustrație la volumul de versuri Plante și animale de Ilarie Voronca (1928) Cumințenia pămîntului -detaliu- (1909)

În Nouveaux mémoires intérieurs, Mauriac nu evocă locuri sau o face cu totul accidental...

Cele două volume formează o singură carte nu atât prin continuitate cât prin unitatea tonalității fundamentale...

„Mon Enfance, adieu, mon enfance! Je vais vivre!... Apoi comenteză: „El nu știa (poetul) că această copilărie, căreia îi zicea adieu...“

Mauriac nu-și va lăsa decă rămășița de la copilărie, ca Henry Bataille, ci va porni dimpotrivă în căutarea ei...

Un demon al lucidității veghează stilului lui Mauriac, în permanență. De la început scriitorul se autoavertează...

Rareori am întâlnit într-o carte, asociate atât de intim ca în aceste „memorii interioare“ vibrația inefabilă și incisivitatea analitică...

Cel treizeci de ani de la moartea lui Matei Caragiale au coincis în chip feticic cu apariția unei excelente ediții...

Singularul Matei Caragiale rămâne în literatura noastră unui dintre foarte rarilor scriitori a căror personalitate și operă au devenit obiectul unui cult estetic...

Fi-e că e valabilă sau nu această ipoteză, cert mi se pare că acea care întretin cultul mamei sînt aproape exclusiv scriitorii sau cei care au o puternică velenitate a creației literare...

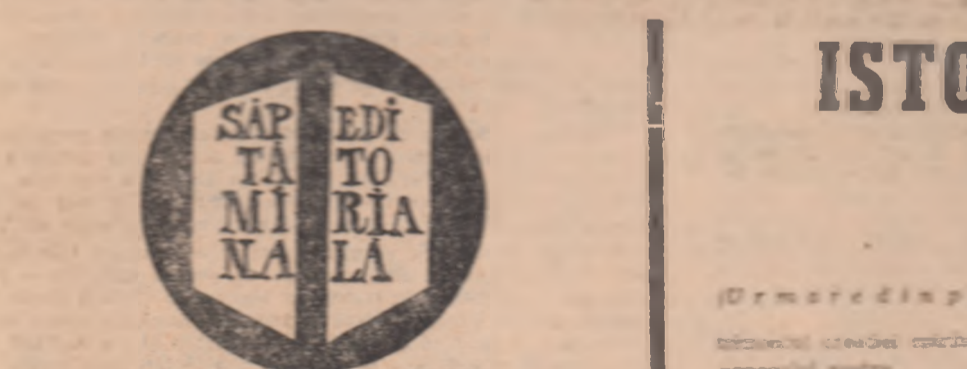
Structura creației a lui Matei Caragiale este construită pe două nivele: unul de înaltă concepție antiromantică (pentru a nu ține clasică) a artei considerată ca obiect...

Matei Caragiale este însă un clasic modern: el are cultul (vechi din simbolism) al sugestiei și al ambiguității...

nostalgică a unui Pantazi — știe efectiv pe dinafară întreaga carte a „Craior“ și discuțiile cu el sîntese adeseori prin recitarea, într-un ton liturgic tărăgănat, a unor amare pasaje din ea...

Am folosit termenul de mască pentru a sublinia că scriitorul nu ne înfățișează în proza sa niște personaje înzestrate cu viață proprie...

Spuneam că Matei Caragiale e un clasic modern: ar trebui adăugat că — mai mult decît alt — prin unele lucruri opera sa este o demonstrație a viabilității unui anume filon al clasicismului însuși...

PROZA — Mihai Eminescu: Cămin pustiu, proză în două părți. Editura „Săptămîna Literară“... CRITICĂ — Teodor Virgolea: Dimitrie Anghel, micromonografie... ȘTIINȚĂ — Ursula Schlop: Dezvoltarea operativității gândirii copilului...

ISTORIA LITERATURII ROMÂNE LA UNIVERSITATE

Accidental în preredarea literaturii române la universitate trebuia să cadă pe autori și opere care, prin calitatea lor, dovedeau că literatura noastră...

Un mesaj al lui JACK LONDON

Muncitorii de pe vastele plantatii din imprejurimile localitatii Delano (California) sint in greva. Ei cer salarii mai bune, garantarea muncii lor, dreptul la asigurari sociale. Proprietarii refuză sa negocieze și fac uz de spargătorii de grevă - „galbeni” - cum li se mai spune. Muncitorii sint sustinuti in lupta lor de reverendul David Havens. Acesta i-a adunat pe spargătorii de grevă și le-a citit următorul pasaj extras dintr-un roman de Jack London.

„După ce Dumnezeu a creat șarpela cu clopoței, broasca rînoasă și vampirul, îi mai rămase încă o oribilă substanță din care făcu, un „galben”. Un „galben” este un animal în două labe, cu suflet mîncinos și creier ramolit... Acolo unde alții au o inimă de poartă o tîmoare compusă din principii putrezite. Nici un om n-are dreptul să devină un „galben” alina timp cît mai există un eleșteu unde să se îneca, sau un capăt de frînghie destul de lung pentru ca să se sugrume.

Comparat cu un „galben”, luda Isca-riotean era un gentleman. Fiindcă după ce și-a trădat învătătorul, i-a mai rămas alina caracter pentru ca să meargă să se spînzure. Un „galben” n-are așa ceva... Un spargător de grevă este un trădător al dumnezeului său, al femeii lui, al familiei și al clasei sale...”

In acest punct al lecturii, David Havens a fost întrerupt: au năvălit clișiva polițiști și i-au cerut să încețeze. Cînd reverendul a încercat să obiecteze, a fost arestat și condus la închisoare.

Fica lui Jack London - Joan - care locuiește la San Francisco a făcut acest comentariu in coloana publicatiei San Francisco Chronicle: „Generații de muncitori organizați au cunoscut această definiție a spargătorului de grevă detă de London. Deși a murit acum aproape o jumătate de secol, este evident că Jack London continuă să ia parte activă la luptele de azi”.

«COMEDIANTII» o nouă carte a lui GRAHAM GREENE

După o pauză de cinci ani, în care n-a publicat decît un volum de nuvele, cunoscutul prozator englez Graham Greene a tipărit un nou roman, intitulat „Comediantii”.

Acțiunea se petrece în Haiti, în zilele noastre, și este povestită la persoana întâi de către un anumit Brown, protagonist și mai ales martor al unor întâmplări dramatice, înrudite cu acelea relatate în „Americanul înșelător” și prezente, într-o scrisoare adresată fostului său editor, A. S. Frere, ca „Brown, nu este Greene”, în cliuda aparentei asemănări a numelor.

„Eu - scrie autorul - nu este singurul personaj imaginar al cărții: nici unul dintre celelalte, începînd cu personajele neînsemnate, cum ar fi înșelătorii cu afaceri britanice, și terminînd cu eroii principali, nu a existat vreodată aievea. O trăsătură fizică imprumutată de lei sau de coloi, un tic verbal, o anecdotă - toate acestea țier în bucatăria inconștientului și ies de-acolo transformate în așa fel, încît adesea nici măcar bucatăria nu le mai poate recunoaște. Dar sîrbana republicii Haiti și esența regimului doctorului Duvalier, nu au fost inventate, iar potențialul regim nu a fost nici măcar colorat în negru de drăgul obținîndu-i un efect dramatic. Noaptea mai adînc decît aceea, nici nu poate exista...”

Pe fundalul acestei nopți reale, evoluează personajele, cu problemele și cu dramele lor particulare. In primul rînd Brown, povestitorul, un om fără patrie și fără rădăcini, eșuat, după multe avaturl, în capitala haitiană Port-au-Prince, unde a moștenit un hotel de la mamea sa, o aventuriară înmooșă - și bolnavă de inimă - care moare chiar în ziua cînd lui Brown s-a născut la Mont-Carlo, dintr-un „tată necunoscut” și a fost prăsit încă în copilărie de mamea sa, care i-a lăsat în grăja colegului țerul

din localitate. Crescut în Rusia că are o vocation religioasă, a cedat, în adolescență, celei dintîi ispite, și mîrturisindu-și păcatul, a trebuit să-și abandoneze mica patrie în încercata vocație, pentru a-și încerca norocul în Anglia (patria prezumtivului său tată). După foarte mult timp, a primit pe neașteptate o carte poștală de la mamea sa, căreia îi pierduse urma, și care-l invita să vină la Port-au-Prince, unde se stabilise ea însăși după o existență aventuroasă, petrecută în Franța. Brown este, asadar, „un călător care și-a pierdut credința și un cetățean fără patrie”, ca să folosim înșelși caracterizările romancierului. El este, în același timp, un comediant, ca unul al unor malor Jones, un escroc simpatic, venit în Haiti să se căpătusească prin mijloace dubioase. Martira Pineda, soția nemețică a unui placid ambasador sud-american, și amanta lui Brown, este și ea „comediantă”. Yvonne, despre dragostea lor, Brown spune la un moment dat: „Nici unul dintre noi n-ar fi în stare să moră pentru această dragoste. Ne-am înțrisă, ne-am despărțit, și am călăsat să o înlocuim cu altă dragoste. Noi doi facem parte din lumea comediei, nu din lumea tragediei”.

„Comediantilor” din roman îi se opun cîteva personaje, a căror factură constituie un element oarecum inedit în opera cunoscutului scriitor englez. Un astfel de personaj este tânărul Philpote, nepotul unui ministru haitian și urmas al unei vici pentru a scăpa de strălucirea simțurilor „Tonton Macoute”, cum au fost poreclii membrii poliției secrete a dictatorului Duvalier - care încetează să mai fie un „comediant” în clișiva clipă cînd seama că împotriva singurei dictaturi din patria sa trebuie luptat cu armele.

Dar personajul cel mai luminos al romanului este, fără îndoială, doctorul Maglot, un negru atletic și generos, membru al Partidului Comunist din Haiti. Prin gura lui sint rostite tristele adevăruri despre această țară, considerată în România „teritoriu bastion împotriva comunismului”.

Doctorul Maglot își va da viața pentru convingerea sa. Există și o femeie, membru al Republicii Dominicane (înainte de a începe acolo cunoscuta intervenție americană), Brown va afla că admirabilul său prieten a fost împușcat mișelește de o bandă de Tonton Macoute.

Catalinul Greene, observator atent și lucid al istoriei contemporane, recunoaște comunismului un rol hotărîtor în lumea de azi. S-ar putea obiecta că Greene aduce acest omagiu în limbajul castolat, căruia i-a rămas fidel (scrisoarea adresată de doctorul Maglot - înaintea de a se asasinat - lui Brown se încheie astfel: „Dacă el au abandonat o credință, nu înseamnă că trebuie să abandoneze orice credință. Există totdeauna o alternativă pentru credința pe care-o pierdem. Sau, poate că e aceeași credință care-și schimbă doar masca”).

Graham Greene a rămas el însuși scrînd acest roman, în care regăsim principalele lui obsesi și teme: ca, de pildă, tema suferinței, tema răspunderii individuale în alegerea bine-lui sau răului, și chiar, sensibil modificată, tema singurătății omului într-o lume ostilă. Intreaga operă a romanierului este dominată de aceste teme, ale căror numeroase variațiuni nu exclud o anumită monotonie. Creștia epică a lui Graham Greene poate fi asemulată cu un poem amplu, ale cărui teme fundamentale sint re-luate în diferite registre, și în cuprinsul cărții se pot identifica sub-teme și bogate rime interioare. Comediantii din cartea astfel intitulată, au rîd de lume în mai toate celelalte romane ale scriitorului. Doctorul Maglot, însă, este un personaj pe care nu-l mai întâlnim nicăieri în opera lui Greene, deci un fel de schiță pregătitoare exclusivă, poate, în romanul imediat anterior, publicat în 1981 sub titlul „A. Bazar - ont Case (Un caz de masochism)”, romanul dominant de figură luminoasă a revoluției azeri Golea. Apărîta într-un număr de personaje în opera scriitorului, ne dă măcar înclinații sale și a autorului său de întregire a lumii contemporane.

1) Graham Greene: The Comedians, The Bodley Head, Londra, 1988.

BRÂNCUSI: Narcisse (marmură) James Joyce (desen)

Petre SOLOMON

Graham Greene, observator atent și lucid al istoriei contemporane, recunoaște comunismului un rol hotărîtor în lumea de azi. S-ar putea obiecta că Greene aduce acest omagiu în limbajul castolat, căruia i-a rămas fidel (scrisoarea adresată de doctorul Maglot - înaintea de a se asasinat - lui Brown se încheie astfel: „Dacă el au abandonat o credință, nu înseamnă că trebuie să abandoneze orice credință. Există totdeauna o alternativă pentru credința pe care-o pierdem. Sau, poate că e aceeași credință care-și schimbă doar masca”).

atlas liric EDMOND VANDERCAMMEN

De curînd a apărut în editura bruxelleză La Renaissance du livre, ultimul volum al poetului Edmond Vandercammen, Le jour est provisoire. Ed. Vandercammen, membru al Academiei regale de limbă și literatură franceză din Belgia, membru corespondent al Academiei de Litere din Rio de Janeiro, este un poet de prima mîrime, un nume de circulație universală. Om de cultură, călător neobosit, străbătînd continente, și un univers de umane destine. Originea lărdnească i-a impregnat opera cu toate sevele pămîntului și a conștiinței grave a omului de pe țară. Poet care cîntă cu dragoste omul, lucrurile, misterul cosmic. Poezia sa are laturi de umanitate neliniștită și de pace, o lumină a păcii răsîrînd peste calvarul umanității. Document uman, scrisă cu mare măiestrie verbală, cu intensitate și nouitate, opera poetică a lui Vandercammen se înscrie între producțiile celor mai elevate conștiințe moderne.

R. B.

CÎNTEC PRAFUL CEL DIN URMĂ

Miini, cite miini ar trebu
Ca să cuprînză întreaga nuditate-a lumii.
Trece-o femeie, vis și dans:
Cîte miini ca să crezi o statuie ?

Zile, zilele cum ar fi
Cînd viața-și desfășoară fericirea;
Plutește-un vas spre viitor:
Ca să străbăta marea, cite zile ?

Nopți, cite nopți să odihnească
Trupu-n cărca de-nșingurări?
Vara pe vad, putredă toamna;
Cîte nopți ca să dai uitării iarna ?

Praful cel de pe urmă:
Sîntîntă a soarelui
Sau disparerea nămolului?
Com...lice vînturile disprețului
Își părăsesc Pamînturile
Ca să se răspîndească peste viață.
O, bogățiile mele vegetale,
Ce-o să vă faceți sub această falsă iden-titate ?

EDIȚIE DE DIMINEAȚĂ

Fiecare rană înfometează altă crimă,
Fiecare cuvînt aprinde un rug
De ură. Prizonierii dimineții
Duc noaptea pe spinările lor goale.

Toate pășările cîntătoare părăsesc zorile
Ca să se întoarcă-n călcîntate păduri;
Au soarta strigătului de pe urmă al mor-tii-
lor,
Sborul lor o batistă de culoarea singelui.

la ziarul stăpînului zilei:
Vezi marmora, mașina sîngerîndă?
Cerneala cuvintelor îți dăuce privirea
Spre arma cea mai certă a nenorocirii.

Fiecare veste te desparte de tine însuși.

Pe cărările vacanțelor soarelui,
Vara călătorez către soarele-nflorii.
Sorbeau amănii aurora
Dintr-o palmă de iarbă proaspătă.

Pe aria pe care se-mblătea grăul
Era ca ziua-aurită-mbeșugarea;
Și-cum pe colinele goale
Secerătorii își sleiesc nădejdea
Dintre ciulinii și piatră.

Nu se mai travestește Moartea:
Nici craniu, nici tibias, nici femur, nici
falange:
Moartea e un obraz de praf mort.
Se sperie oamenii, se sperie ea.
Că le-a lăsat în stăpînire fulgerul falange-
lor ei.

Care plugar va amînti
Că trebuie să hrănești pămîntul și copiii ?

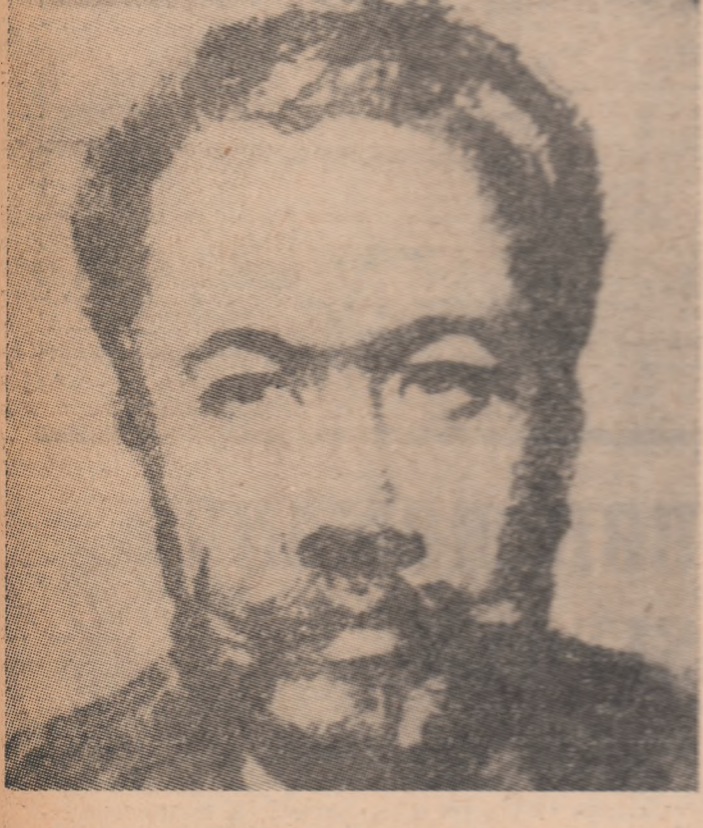
E MIEZUL NOPTII, TRUPUL MEU

E miezul nopții, trupul meu, și patul nostru navighează cu toate focurile
sîntîne pe marea îngîndurată.
De douăzeci de mii de ori a țesut somnul lina lui pe ape;
Douăzeci de mii de dimineți ne-au dăruit puritate albastră bolji;
Douăzeci de mii de plecări și ancora e încă o rădăcină suspendată.
Douăzeci de mii de urări de zi bună, douăzeci de mii de urări de
noapte bună,

De douăzeci de mii de ori vesnicia unei zile!
Ai vîrsta mea în carnea ta cuprînzătoare în care timpul este abolit.
Ești focomea, setea mea, ești animalica desfătare a dorinței.
Ești străje ce stîmtește depărtarea între o trăi și a muri.
Ești febra din compas, baliza de coral, tu ești nisipul:
Norocul ultim al călătoriei.

In românește de RADU BOUREANU

RUBÉN DARÍO

apere Azul (Azur), care devenită în scurt timp manifestul poeziei moderniste latino-americane.

Rubén Darío nu este, totuși, primul poet care ajunge la aceste literari, ese cum, fără argumente, se știea călădată. Nici în Peninsula, nici în America Latină. Nefind un mod, și o tendință generală, o simțire estetică bine determinată, apărînd în condițiile specifice ale epocii de slăbici, modernismul se afirmase înaintea sa, alt în teritoriul de limbă spaniolă, și, mai ales în cel francez.

Ceea ce și-au propus adopta modernismului ar fi, înainte pe scurt, o elevare și îmbogățire a limbajului poetic, o înnoire a temelor și în sfîrșit, restabilirea valorii de primă sură pe care o are imaginația în creație artistică. Valoarea și semnificațiile modernismului din literatura de expresie spaniolă trebuie să delimiteze însă cu grijă de accepțiile multiple și succesive date respectivului termen, în diferite teritorii și perioade, fiindu-se cont, în primul rînd de înnoirea pozitivă și de gustată pe care a exercitat-o asupra acestei literaturi.

Pentru acest teritoriu, Federico de Onís definește modernismul drept „forma hispanică a crizei universale” din literatură și gândire, care începeuse încă din 1855 și dizolve secolul al XIX-lea, manifestîndu-se, deopotrivă, în artă, în știință, religie și politică și în general, în toate domeniile vieții, iar Juan Ramón Jiménez, unul dintre iluștri poeți spanioli modernisti e mult mai explicit: „...ceea ce se cheamă modernism (pentru literatură spaniolă, n.n.) nu-i nici școală, nici cultivare a for-mei, ci atitudine”.

Era deci, nevoie de o retrospectivă generală. În lirică, datorită culturilor unui romanticism deosebit de căute poezii vicieti ezări, în lirice ca Campozanc, care nu mai comunica mare lucru, nevoia de preserare era simțită în mod acut. Și ea începe prin nume ca Manuel Reina (1856-1885), poet colorat și cu un deosebit simț al muzicalității. Salvador Ruada (1857-1933) și alții.

În America Latină, José Martí, eroul național al Cuba, într-o epocă de înnoire încă din 1882, prin Ismaelillo, iar alături de acesta se află, cel puțin, Gutiérrez Najera (1859-1885), avidul cultivator al prozei afrancesada (franzuză), care va culmina în Azul.

Faptul însă că de fiecare dată cînd se vorbește de poezia modernistă latino-americană este amintit mai tîrziu Rubén Darío, se datorează înnoirii deosebite cu care acesta afirmă legile artei sale, reușind să le impună atenției tuturor.

Toată poezia sa de acum, mai puțin cea din Azul. În între-gime cea din Prosas profanas (1896) și sub influența simbolismului. Poetul începe să-și placă privilegiile construite cu grijă, este absorbit de metafora inteligentă și, cu o bună stăpînire a legilor acusticii, împletește sunetele după legi proprii. Laurii îi cucereste în primul rînd prin nouitatea stilului, prin tendințele no-vatoare din domeniul formei poetice. Idealului acesta îi rămîne supus definitiv în Cantos de vida y esperanza (Cîntece de viață și speranță), apărut în 1905, carte de maturitate deplină a artei sale. Înșuși poetul, în Istoria cărților mele (Historia de mis libros) notează: „Dacă Azul reprezintă începutul primăverii mele, iar Prosas profanas, primăvara deplină, Cantos de vida y esperanza e cartea care încheie în ea esențiale și sevele toamnei mele...”, iar în cuvîntul introductiv, după ce repetă respectul său pentru

„aristocrația gândirii și noblețea Artei”, condamnă mediocritatea artistică și refuzul de a gândi sau spîncuirea estetică, pentru a declara, nu fără orgolii: „Măscarea de libertate pe care am împănat-o în America și s-a propagat pînă în Spania a învins altă ecă; și și acolo...”. Dar primul lucru pentru care pare să scrie este că cîntă este condamnarea anchilozării formelor poetice: „Cu toate că, în ceea ce privește tehnica ar fi multe de spus, mai ales într-o țară unde expresia poetică este atât de împietrită încît o modificare a ritmului a început să fie articol de credință, nu voi înșisa decît asupra unui lucru. În toate țările cule din Europa s-a folosit hexametru absolut clasic, fără ca majoritatea litera-ților și mai ales minoritatea cității (leida) să se fi înspăimîntat vreodată de această manieră de a cînta. În Italia a trecut mult timp de cînd Carducci a autorizat hexametru, dar nu s-a schimbat nimic, în engleză, aproape că nu se îndrăzni să afirm, din respect pentru Octavus me, că Evaghețianu lui Longfellow e scrie și cu aceeași versuri în care Horatiu ne-a lăsat cele mai înalte simțiri ale sale”.

Poetul e convins de necesitatea revoluționării prozodiei și continuă: „Însă pentru că forma este aceea care sochează mai mult mintea”. Și, încheind, poetul va lăsa una din cele mai exacte caracterizări ce i s-ar putea face: „Eu nu sint un poet pentru masă, dar știu că trebuie să merg neapărat către ele”.

Partizan al libertății versului (dar nu al versului liber...), al ritmului impar sau al alexandrului cu cesură variabilă - prin-cipii ale simbolismului în frunte cu Mallarmé - Rubén Darío fundamentează în lirica spaniolă o prozodie nouă, începînd de la inegalități de măsură silabică, la diversități și variabilități me-trice sau de accent, pînă la cele mai neașteptate combinații.

Lăundeseabil, poetul slăbește digităția la penultima silabă sau o lungeste mult dincolo pentru a scoate efecte și tonuri inedi-te. În același timp, se reintroduce în trecut și reinviază legi cla-sice, reactualizîndu-le după reguli personale. Una din piesele cele mai des citate în această privință este cunoscutul Marș triumfal, unde în afară de grija cu care mișcă o singură familie de cu-lori, dovedeste o stăpînire excelentă a versului amfibrhic de șapte picioare: v - v; vi viene - el cortéjo ? ya se oyen-los claros - / - / clarines...”. Altfelunde, reînuind hexametru, îl va folosi, la fel de iluștru, în cinci picioare dactilice și un troheu: / v - v; / inlitas / riza n / berimas / sangre de His / pîntă fe / cînda... (Salutación del optimista).

Toate aceste noutăți stilistice și inovatii prozodice îndreptă-te, neîndoielnic, lauri de care poetul s-a bucurat, după cum spuneam, de foarte tîrziu.

Meritul său nu constă însă numai în acest lucru. Ungھیurile din care poetul tratează conținutul temelor sale lirice, chiar dacă nu-s tot atât de inedite, constituie o noutate prin „mînuire” cu superioritate și sensibilitate proprie. Neîndîr conștient izo-larea artistului de viața colectivității nu fără să pătrundă însă în esența realităților sociale pe care le transfigurează în cîntec, el reușește să transmită, prin singurătatea sa, prin durerea vîrlii care i-a măcinat imaginația, nu o clamare individuală, ei o stare generală a lumii în mijlocul căreia a trăit. Altfel spus, a știut să transmită, prin neliniștea sa, dimensiuni dureri și aspirațiilor umane. Se cubine amintit însă că, așa cum se înțiplă de obicei, deși Rubén Darío a curerit bruso nu atît cîntorii, cît mai ales pe poezii achelor vremi (cunoscutul volum de poeme al lui Antonio Machado, Soledades, sau marea parte

Darie NOVĂCEANU

Pentru a grava chipul poetului este nevoie de un metal aparte. A iubit sunetele și culoarea, a admirat lebedele și florile și n-a uitat niciodată unde de mercur ale mării sau albastrul cald al soarelui de tropic. Și le-a cîntat pe toate cu o dăruire inegalată.

A cunoscut gloria de timpuriu, poate chiar prea de timpuriu, cînd nu împlinise nici douăzeci și cinci de ani și s-a împăcat re-pe, cu ea, deranjînd sau jignind, nu o dată, sensibilitatea celor din jurul său, semănînd gluma directă sau elogiul cu echivocuri. A rămas însă pînă la dispariția fizică un neliniștit. Și credea că una din calitățile primordiale care fac ca poezia să se fie citită cu egal interes de toate generațiile, este tocmai această neliniște, comunicată cu o sinceritate deosebită.

Poetul s-a născut la Metapa, un oraș din Nicaragua, la 18 Ianuarie 1867 și a trăit cea mai mare parte din viața în alara țării, în Salvador, în Chile, în Argentina, în Spania, în Franța. A fost critic literar și romancier, diplomat și ziarist, dar a rămas tot timpul îndrăgostit de cîntec. Poezia sa este un drum ales cu grijă, de la care nu se abate niciodată, dar pe care l-a abătut mereu pe unde i s-a părut că există culmi ozonale. Prima carte, întocmită la optsprezece ani, Scrișori și poeme (Epistolas y poemas) e adevînta sa de început la romanticismul lui Victor Hugo, un „inventar” al temelor luminoase de libertate și progres. Cînd îl descoperă pe Gustavo Adolfo Bécquer (1836-1870) adaugă liricii sale nuanțele noi (sentimental peisajului, legenda, cîntecul popular etc) înfîlțite în autorul rimelor. De la Bécquer va îm-prumuta pînă și titlul pentru o altă carte a sa, Rimas y Canto Epico. Dar cartea aceasta, ca și prima (mai publicase între timp, un volum, Mărăcini, mult prea nefăsemnat), nu-i va aduce laurii rivniții. El vor veni însă nu peste mult timp, în 1888, cînd

„aristocrația gândirii și noblețea Artei”, condamnă mediocritatea artistică și refuzul de a gândi sau spîncuirea estetică, pentru a declara, nu fără orgolii: „Măscarea de libertate pe care am împănat-o în America și s-a propagat pînă în Spania a învins altă ecă; și și acolo...”. Dar primul lucru pentru care pare să scrie este că cîntă este condamnarea anchilozării formelor poetice: „Cu toate că, în ceea ce privește tehnica ar fi multe de spus, mai ales într-o țară unde expresia poetică este atât de împietrită încît o modificare a ritmului a început să fie articol de credință, nu voi înșisa decît asupra unui lucru. În toate țările cule din Europa s-a folosit hexametru absolut clasic, fără ca majoritatea litera-ților și mai ales minoritatea cității (leida) să se fi înspăimîntat vreodată de această manieră de a cînta. În Italia a trecut mult timp de cînd Carducci a autorizat hexametru, dar nu s-a schimbat nimic, în engleză, aproape că nu se îndrăzni să afirm, din respect pentru Octavus me, că Evaghețianu lui Longfellow e scrie și cu aceeași versuri în care Horatiu ne-a lăsat cele mai înalte simțiri ale sale”.

Poetul e convins de necesitatea revoluționării prozodiei și continuă: „Însă pentru că forma este aceea care sochează mai mult mintea”. Și, încheind, poetul va lăsa una din cele mai exacte caracterizări ce i s-ar putea face: „Eu nu sint un poet pentru masă, dar știu că trebuie să merg neapărat către ele”.

Partizan al libertății versului (dar nu al versului liber...), al ritmului impar sau al alexandrului cu cesură variabilă - prin-cipii ale simbolismului în frunte cu Mallarmé - Rubén Darío fundamentează în lirica spaniolă o prozodie nouă, începînd de la inegalități de măsură silabică, la diversități și variabilități me-trice sau de accent, pînă la cele mai neașteptate combinații.

Lăundeseabil, poetul slăbește digităția la penultima silabă sau o lungeste mult dincolo pentru a scoate efecte și tonuri inedi-te. În același timp, se reintroduce în trecut și reinviază legi cla-sice, reactualizîndu-le după reguli personale. Una din piesele cele mai des citate în această privință este cunoscutul Marș triumfal, unde în afară de grija cu care mișcă o singură familie de cu-lori, dovedeste o stăpînire excelentă a versului amfibrhic de șapte picioare: v - v; vi viene - el cortéjo ? ya se oyen-los claros - / - / clarines...”. Altfelunde, reînuind hexametru, îl va folosi, la fel de iluștru, în cinci picioare dactilice și un troheu: / v - v; / inlitas / riza n / berimas / sangre de His / pîntă fe / cînda... (Salutación del optimista).

Toate aceste noutăți stilistice și inovatii prozodice îndreptă-te, neîndoielnic, lauri de care poetul s-a bucurat, după cum spuneam, de foarte tîrziu.

Meritul său nu constă însă numai în acest lucru. Ungھیurile din care poetul tratează conținutul temelor sale lirice, chiar dacă nu-s tot atât de inedite, constituie o noutate prin „mînuire” cu superioritate și sensibilitate proprie. Neîndîr conștient izo-larea artistului de viața colectivității nu fără să pătrundă însă în esența realităților sociale pe care le transfigurează în cîntec, el reușește să transmită, prin singurătatea sa, prin durerea vîrlii care i-a măcinat imaginația, nu o clamare individuală, ei o stare generală a lumii în mijlocul căreia a trăit. Altfel spus, a știut să transmită, prin neliniștea sa, dimensiuni dureri și aspirațiilor umane. Se cubine amintit însă că, așa cum se înțiplă de obicei, deși Rubén Darío a curerit bruso nu atît cîntorii, cît mai ales pe poezii achelor vremi (cunoscutul volum de poeme al lui Antonio Machado, Soledades, sau marea parte

GAZETA LITERARA

COMITETUL DE REDACTIE: Tiberiu Uian (redactor-șef); Teodor Bels; S. Damian; Ion Lăncrăjan (redactor-șef ad-junct); Al. Oprea (redactor-șef adjunct); Eugen Simion; Haraldus Zincă (secretar general de redacție).

Prezentarea grafică: Radu Georgescu